

University of
Sistan and Baluchestan

Association of Geography
and Planning
of Border Areas of Iran

Analysis of the Effects of Tourism Development on the Livability of Rural Areas Case Study: Tourism Villages of Taram County

Hassan Ghasemloo^{1✉}, Akbar Hosseinzadeh², Ahmad Romiani³

1. PhD student in Geography and Rural Planning, University of Tabriz, Iran.
✉ E-mail: H.artan71@gmail.com
2. PhD in Geography and Rural Planning, University of Tabriz, Iran.
E-mail: hossienzadeh@gmail.com
3. PhD in Geography and Rural Planning, Forousi University of Mashhad, Iran.
E-mail: roumiani.ah@mail.um.ac.ir

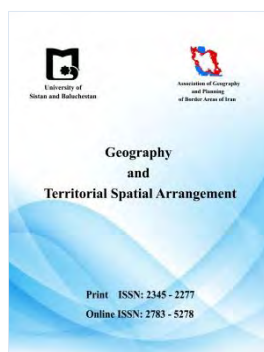

How to Cite: Ghasemloo, H; Hosseinzadeh, A & Romiani, A. (2022). Analysis of the Effects of Tourism Development on the Livability of Rural Areas Case Study: Tourism Villages of Taram County. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 12 (44), 81-88.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/GAIJ.2022.41778.3005>

Article type:
Research Article

Received:
03/03/2022
Received in revised form:
02/05/2022
Accepted:
05/07/2022
Publisher online:
21/09/2022

ABSTRACT

Rural development areas has faced many structural and functional challenges from the past until now, and various strategies have been proposed by the scientific community. One of these strategies, which has played an effective role in the livability of rural areas in the world, is the prosperity and development of tourism. The purpose of this study is to analyze the effects of tourism development on the livability of rural areas in Taram County. The present research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in nature and library and field methods (questionnaire) have been used to collect information. The statistical population of this research is 10 tourist villages of Taram County which were selected based on the report of the Cultural Heritage and Handicrafts Organization of the province. 337 households have been estimated to select the sample size using the Cochran's formula and to analyze the data using quantitative methods based on descriptive (mean) and inferential statistics (single sample t, multivariate regression and path analysis) and TOPSIS model (In order to compare the studied villages in terms of viability). Used. The results of this study show that in terms of tourism development indicators and the livability of rural areas, it has been in a favorable situation. It can also be said that the effects of tourism development on the livability of rural areas is about 69% positive. So that the most impact is related to the physical dimension with a total impact factor of 0.321 and the economic dimension with a total impact factor of 0.229 and the lowest effects are related to the environmental dimension with a total impact factor of 0.091.

Keywords:

Tourism development, rural viability, tourist villages, Taram, Zanjan.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

Due to various challenges and obstacles in villages, especially in developing countries, the general acceptability of living in villages and their habitability has decreased, and therefore the viability of villages has faced major issues. This is despite the fact that by making rural areas livable, the goals of sustainable development can be achieved, as the goal pursued by rural development planners. To achieve this goal, various strategies have been proposed by the scientific community, one of which is to strengthen and develop tourism in rural areas.

Therefore, rural development planners are trying to provide an opportunity to benefit from the positive aspects of this industry in rural areas by preparing and making tourism attractions valuable in areas with potential. In such a way that they provide the reasons for the success of rural tourism in responding to the needs of tourists and also provide the reasons for the viability of rural areas. For this reason, the current research emphasizes the effects of tourism development in improving the livability of rural communities.

Study Area

Tarom County, as one of the County of Zanjan province, has become one of the tourist destinations due to its favorable climate and prone nature and proximity to the population center of Zanjan city. The tourism activity of this County is mainly based on nature and it is done in two ways: daily transit tourism (without overnight stay) to the northern cities of the country and second homes. The development of tourism in the rural areas of the mentioned city has had obvious effects. This city has 10 tourist target villages, which include: Sheet, Walidar, Zachkan, Sansiz, Enzin, Dastjardeh, Kordabad, Hazarroud, Tasvir and Deh Bahar. The current research seeks to investigate the effects of tourism development on the viability of the mentioned villages.

Material and Methods

The current research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature and method. Library and field method (questionnaire) has been used to collect the required information. The research questionnaire was in the form of a five-choice Likert scale, and to determine its reliability, a pre-test was conducted using Cronbach's alpha test. Also, the validity of the research operation was confirmed through the opinion of experts. In order to operationalize the research, 10 target villages of Tarem County were selected and using Cochran's formula, the sample size was estimated to be 334 households. The sampling method was also simple random. Also, quantitative methods based on descriptive and inferential statistics (one-sample t-tests, multivariable regression, and path analysis) and TOPSIS model (to compare the livability of villages with each other) have been used for data analysis.

Result and Discussion

Investigating the livability of the target villages of Tarom city shows that in economic, social, environmental and physical dimensions, the majority of the studied indicators have an average above the average. Further, the investigation of the tourism development situation showed that the social, economic, environmental and physical dimensions are above average and positive. Therefore, it is concluded that the development of tourism in the studied villages has a higher status than the desired level. Also, according to the respondents, the biggest impact of the tourism development variable on rural livability is related to the physical dimension with a total impact factor of 0.321. In the second place is the economic dimension with a total impact factor of 0.229. In the third place is the social dimension with a total impact factor of 0.19. Finally, the lowest impact is related to the environmental dimension compared to other dimensions with a total impact factor of 0.091. Also, the villages of Sansiz and Elzin are in the top ranking in terms of livability, which was created or strengthened as a result of tourism development. On the other hand, the villages of Dehbahar and Kurdabad have an unfavorable rating in terms of livability. Therefore, the development of tourism in them is not desirable or is at a low level of desirability.

Conclusion

Improving economic, social, environmental and physical indicators in order to make villages livable is considered a practical solution to solve many challenges of rural development. The development of rural tourism is one of the key factors in economic, social, environmental and physical revival and reconstruction in rural areas, and in this regard, it leads to the improvement of livability in these areas. In other words, with the development of tourism activity in rural areas, suitable grounds are provided to improve the livability of villages. So that the investigations of the effects of tourism development dimensions on the viability of the

studied villages show that about 69% of the positive impact on rural viability was as a result of tourism development indicators.

Key words: Tourism development, rural viability, tourist villages, Tarom, Zanjan.

References (Persian)

Akbari, M., Sarafi, M., Razavian, M., Talebian, M., (2019), The effects of street livability on the sustainability of urban tourism studied in Valiasr Street, Tourism and Development Quarterly, Iran Tourism Scientific Association, 9, (3), 61-71.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/4014213990305.pdf>

Aliai, M. (2019). Analysis of the role of rural tourism in the development of sustainable rural settlements. Human settlement planning studies, Islamic Azad University, Rasht branch, 15 (4), 1358-1345.

https://ecoj.tabrizu.ac.ir/article_4997_f223b5390cde51afd0259443c1ce8d17.pdf

Amiri, D., Janbaz Ghobadi, G., (2016), measuring and evaluating the role of tourism in the socio-cultural viability of Shahr Noor case study, the third international science and engineering conference, Institute of Idea Managers in the capital of Vira.

<https://civilica.com/doc/491920>

Anabestani, A., Mahmoudi, H., (2016), Investigating the effect of religious tourism on improving the quality of life of villagers (case study: the area of influence of tourist attractions in Mashhad), Journal of Tourism Development Planning, Mazandaran University, 5, (18), 118-97.

http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1376_f4d8aa5c61a56198f54a42e42cc6878c.pdf

Begdali, A., einali, J., Ghazan, Al, Abbasi, F. (2017), evaluation of the effects of second home tourism on the quality of life of permanent residents, a case study: Saeed Abad district, Ijroud city, Human Settlements Planning Studies, Islamic Azad University, Rasht branch, 13, (1), 199-216.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/6005013974212.pdf>

Bouzarjamehri, Kh., Esmaili, A., Rumyani, A. (2016), The role of indigenous knowledge of villagers in the livability of rural areas: a case study of Devin and Tokur villages in Shirvan city, Geography and Regional Urban Planning, University of Sistan and Baluchestan, 7, (24), 93-110.

<http://ensani.ir/fa/article/download/377556>

Einali, J., Farahani, H., Cheraghi, M., Abbasi, F. (2017), Evaluation of the role of rural tourism in the sustainable development of local communities studied in the target villages of tourism in Zanjan province, Tourism and Development, Iran Tourism Scientific Association, 7, (2), 171-193 .

http://www.itsairanj.ir/article_69467_73bc6ce66cfc778778e379841ed8ca6d.pdf

Einali, J., Ghasemlou, H., (2017), evaluation of the role of social capital in sustainable rural development with an emphasis on livability in the study of Chaipareh Bala-Zanjan district, Geography and Human Relations, Ayez Azmi, 1, (2), 220- 239.

https://www.gahr.ir/article_70717_5ee5a318aa0a0290dfce14b69be36f47.pdf

Ghadiri Masoum, M., Astelazhi, A., Pazouki, M. (2010), Sustainable tourism (rural and nomadic), Tehran University Press, Tehran.

Ghasemi, M. (2018), The role of tourism on the quality of life of rural households of religious tourism destinations (case study: Mashhad city), Journal of Geography and Regional Development, Mashhad Ferdowsi University, 17, (1), 53-89.

https://jgrd.um.ac.ir/article_33257_34d57c4afe1accbf36b43bce215afae6.pdf

Imani, B., Yari, A., Asadpour, Zohra, (2018), Investigating the effects of rural tourism on the quality of life (case study: Creek village, Dana city), Geography (Regional Planning), Qeshm Institute of Higher Education, 9, (3), 321-334.

http://www.jgeogeshm.ir/article_92772_eba56b430e2dbfd7b2d952fb3c73aa22.pdf

Irandoost, K., Isa Lo, A., Shahmoradi, B. (2013), livability indicators in urban environments (case study: central part of Qom city), Economics and Urban Management, Scientific Association of Urban Management Economics, Qeshm Institute of Higher Education 14, (13), 101-118.

<http://ensani.ir/fa/article/download/354587>

Karimi Kendzi, S., (1400), investigating the influence of the rural-agricultural tourism product on the quality of life of Natanz villagers, Entrepreneurship Strategies in Agriculture, Vice President of Research and Technology of Sari University of Agricultural Sciences and Natural Resources, 8, (15), 89-99.

<https://jea.sanru.ac.ir/article-1-256-fa.pdf>

Khorasani, M., Rezvani, M., (2012), measuring and evaluating livability components in rural peri-urban settlements (case study: Varamin city), Rural Development, University of Tehran, fifth volume, number 1, 89-110.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/4012813920104.pdf>

Mohammadi, S., Hoshangi, H., (2017), an analysis of the role of border markets in the viability of the rural areas of the case study: Khavomirabad and Dezli villages in the west of Kurdistan province, Geography and Urban-Regional Survey, University of Sistan and Baluchestan, 28, 69 -90.

<http://ensani.ir/fa/article/download/389536>

Monazam Ismailpour, A., Shahvardi, H., Rumiani, A., Chehrazi, A. (2017), Prioritization of rural areas based on rural livability indicators (case study: Zagheh district, Khorramabad city) Human Settlements Planning Studies, Islamic Azad University, Rasht branch, 13, (4), 971-988.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/6005013974510.pdf>

Rizvani, M., Badri, S.A, Tarabi, Z., Malekan, A., Asghari, A. (2016), Evaluation of sustainable development of tourism in the rural areas of the suburbs of Tehran city (case study: Ahar village), Rural Research Quarterly, University of Tehran, 7, (2), 286-299.

<http://ensani.ir/fa/article/download/362253>

Rokuddin Eftekhari, A., Lotfi Mehrouieh, H., Portahiri, M., Talebi Fard, R. (2017), The role of retrofitting rural housing in the viability of villages, a case study: Mehrouieh District, Human Settlements Planning Studies, Islamic Azad University, Rasht branch, 13, (3), 543-556.

http://jshsp.iurash.ac.ir/article_545182_9335e64bbf1acd27913ac35a7c7e74e7.pdf

Sadeghlou, T., Sejasi Khedari, H., (2013), investigation of the relationship between the livability of rural settlements and the resilience of villagers against natural hazards in the rural areas of Merawa Tepe and Paliszan, Crisis Management Quarterly, Malik Ashtar University of Technology, 6, 36-48.

http://www.joem.ir/article_12750_8c62fd630c57a1c54b33829162068d75.pdf

Sejasi Khedari, H., Sadeghlou, T., Mahmoudi, H., (2018), Ranking of villages based on livability indicators, a case study of Nizam Abad district, Azadshahr city, Human Geography Research, University of Tehran, 51, (1), 129-144.

<http://ensani.ir/fa/article/download/402851>

Zangishe, K., Astelaji, A., Fallah Tabar, N., (2017), Explaining the viability of villages in the metropolitan area of Tehran (case study: Varamin city), Quarterly Journal of the Iranian Geographical Society, Geographical Society of Iran, 16, (58), 214-239.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/40813975801.pdf>

Ziaabadi, M., Zare Mehrjardi, M., Jalaei, A., Mehrabi Beshrabadi, H., (2015), Sustainable tourism using the combined index of sustainability and mathematical planning model, Applied Economic Theory, Tabriz University, 3, (2), 77 -100.

References (English)

Alavizadeh, S. A. M, Kiumars, S., Ebrahimi, E. & Alipour, M. (2019). Analysis of livability of rural settlements (Case study: Villages of Kashmar County). Journal of Research & Rural Planning, 8(2), 97-114.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.73136>

Alonso, A. D., & Nyanjom, J. (2016). Tourism, quality of life, and residents of a rural town. Tourism Analysis, 21(6), 617-629.

<http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/3834/5/TA%2021%236%20pp%20617.pdf>

Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. Annals of tourism research, 32(4), 1056-1076.

https://www.researchgate.net/profile/Kathleen-Andereck/publication/222240098_Residents'_Perceptions_of_Community_Tourism_Impacts/links/5fa2e8e7299bf10f7322c5e8/Residents-Perceptions-of-Community-Tourism-Impacts.pdf

Appleyard, B., Ferrell, C. E., Carroll, M. A., & Taecker, M. (2014). Toward livability ethics: A framework to guide planning, design, and engineering decisions. Transportation Research Record, 2403(1), 62-71.

<https://doi.org/10.3141%2F2403-08>

Balaban, O. (2012). The negative effects of construction boom on urban planning and environment in Turkey: Unraveling the role of the public sector. Habitat International, 36(1), 26-35.

<https://www.academia.edu/download/50657233/j.habitatint.2011.05.00320161201-9461-1pn5orl.pdf>

Brunt, P., & Courtney, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. Annals of Tourism Research, 26, 493-515.

[https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(99\)00003-1](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00003-1)

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1043.1166&rep=rep1&type=pdf>

Carmichael, B. A. (2006). Linking quality tourism experiences, residents' quality of life, and quality experiences for tourists. Quality tourism experiences, 115-135.

http://shora.tabriz.ir/Uploads/83/cms/user/File/657/E_Book/Tourism/Quality%20Tourism%20Experiences.pdf#page=138

Diedrich, A., & García-Buades, E. (2009). Local perceptions of tourism as indicators of destination decline. Tourism Management, 30, 512-521.

<https://www.academia.edu/download/46535725/j.tourman.2008.10.00920160616-12024-60exxx.pdf>

Dwyer, L., Edwards D., Mistilis N., Roman C., and Scott N. (2009). Destination and enterprise management for a tourism future". Tourism Management, Vol. 30, No. 2, pp. 63-74/

<https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/7714/1/2007000068.pdf>

Faiz, A., Faiz, A., Wang, W., Bennett, C., (2012). Sustainable rural roads for livelihoods and livability. Procedia - Social and Behavioral Sciences 53: 1 - 8.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812043169/pdf?md5=bd8358e09dec6916b293c7ecac8a640c&pid=1-s2.0-S1877042812043169-main.pdf>

Gough, M. Z. (2015). Reconciling livability and sustainability: Conceptual and practical implications for planning. Journal of Planning Education and Research, 35(2), 145-160.

http://www.huduser.gov/portal/sites/default/files/pdf/2015_VCU_Gough_Journal-of-Planning-Education-and-Research.pdf

Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.

https://www.academia.edu/download/52936238/s0160-7383_2801_2900028-720170502-5855-zf8npb.pdf

Haley, A. J., Snaith, T., & Miller, G. (2005). The social impacts of tourism: A case study of bath, UK. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 647-668.

https://openresearch.surrey.ac.uk/view/delivery/44SUR_INST/12138819190002346/13140460940002346

Huh, C., & Vogt, C. A. (2008). Changes in residents' attitudes toward tourism over time: A cohort analytical approach. *Journal of Travel Research*, 46(4), 446-455.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1026.9421&rep=rep1&type=pdf>

Jome'epour, M., Motiee Langerudi, S. H., Hajihosseini, S. & Salami Beirami, A. (2018). A survey of the environmental effects on the livability of rural areas (Case study: Villages of Buin Zahra County). *Journal of Research & Rural Planning*, 7(1), 39-56.

https://jrpp.um.ac.ir/article/view/53952/article_31117.html

Juanwen, Y., Quanxin, W., & Jinlong, L. (2012). Understanding indigenous knowledge in sustainable management of natural resources in China: Taking two villages from Guizhou Province as a case. *Forest policy and economics*, 22, 47-52.

<https://ir.nsf.gov.cn/paperDownload/1000008127346.pdf>

Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, 527-540.

https://www.academia.edu/download/34968346/Kim_Uysal_and_Sirgy_TM_36_2013.pdf

Li, Y., Liu, Y., Long, H., Cui, W., (2014). Community-based rural residential land consolidation and allocation can help to revitalize hollowed villages in traditional agricultural areas of China: evidence from Dancheng County, Henan Province. *Land Use Policy* 39, 188-198.

<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.02.016>

Litman, T. (2011). Sustainability and livability: summary of definitions, goals, objectives, and performance indicators. Victoria Transport Policy Institute, Victoria, British Columbia, Canada.

https://www.vtpi.org/sus_liv.pdf

Liu, J., Nijkamp, P., Huang, X., & Lin, D. (2017). Urban livability and tourism development in China: Analysis of sustainable development by means of spatial panel data. *Habitat international*, 68, 99-107.

<https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2017.02.005>

Lowe, M., Whitzman, C., Badland, H., Davern, M., Hes, D., Aye, L., ... & Giles-Corti, W. (2013). Liveable, healthy, sustainable: What are the key indicators for Melbourne neighbourhoods?. Department of Health and Human Services.

https://socialequity.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0006/1979574/Liveability-Indicators-report.pdf

Marp,(2012), What Is A "Livable" Community and Why Is It Important?, Meeting Older Adults' Mobility Needs 'Transit's Role in Livable Rural Communities.

Mathew, P. V., & Sreejesh, S. (2017). Impact of responsible tourism on destination sustainability and quality of life of community in tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31, 83-89.

<http://orangerhino.ir/wp-content/uploads/2018/02/Responsible-Tourism.pdf>

May, A. (1996). *Information Technology in Urban Planning*. Routledge, London.

- Mwesiumo, D., Halfdanarson, J., & Shlopak, M. (2022). Navigating the early stages of a large sustainability-oriented rural tourism development project: Lessons from Træna, Norway. *Tourism Management*, 89, 104456.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517721001758>
- National Association of Regional Councils. (2010). Rural benefits of The Livable Communities Act. Available at: www.narc.com.
- Ollenburg, C. (2006). Farm tourism in Australia: a family Business and rural studies perspective. Doctor of Philosophy Christian-Albrechts University of Keil (Germany) and Griffith University (Australia).
<https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/366281/02Whole.pdf?sequence=1>
- Peric, M., & Djurkin, J. (2014). Systems thinking and alternative business model for responsible tourist destination. *Kybernetes*, 43(3/4), 480–496.
<https://doi.org/10.1108/K-07-2013-0132>
- Pivcevic, S. (2005) Constraints and opportunities of agro-tourism development in the Republic of Croatia with the special stress on Sinj region. Presentation held at the Sixth International Conference on “Enterprise in Transition” in Bol, Croatia, May 2005.
https://www.academia.edu/download/30023450/275455.full_paper_eitconf_smiljana_pivcevic.pdf
- Qu, Y.B., Jiang, G.H., Zhao, Q.L., Ma, W.Q., Zhang, R.J., Yang, Y.T., (2017). Geographic identification, spatial differentiation, and formation mechanism of multifunction of rural settlements: a case study of 804 typical villages in Shandong Province, China. *J. Cleaner Prod.* 166 (11), 1202–1215.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.08.120>
- Rosentraub, M. S., and Joo M. (2009). Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions? *Tourism Management*, Vol. 30, No. 2, pp. 759–770.
<https://www.academia.edu/download/50208251/j.tourman.2008.11.01420161109-12594-zt2rwh.pdf>
- Rousseau, G. (2010). FHWA livability overview. Office of human environment, FHWA, Washington DC.
- Royo-Vela, M. (2009). Rural-cultural excursion conceptualization: A local tourism marketing management model based on tourist destination image measurement. *Tourism management*, 30(3),419-428.
<https://www.academia.edu/download/69610012/j.tourman.2008.07.01320210914-31937-d70e87.pdf>
- Shamsuddin, S., Abu Hassan, N.R. and Bilyamin, S. F. (2012), Walkable Environment in Increasing the Livability of a City, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 50, 167-178.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812031631/pdf?md5=da53caef4905c21a42bac63ae8cf9994&pid=1-s2.0-S1877042812031631-main.pdf>
- Sheng, L., & Tsui, Y. (2009). A General Equilibrium Approach to Tourism and Welfare: the Case of Macao. *Habitat International*, 33(4), 419-424. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2009.01.002>
- Sutcliffe, L. F. R., Maier, A. M., Moultrie, J., & Clarkson, P. J. (2009). Development of a framework for assessing sustainability in new product development. In DS 58-7: Proceedings of ICED 09, the 17th International Conference on Engineering Design, Vol. 7, Design for X/Design to X, Palo Alto, CA, USA, 24.-27.08. 2009 (pp. 289-300).
<https://www.designsociety.org/download-publication/28789/Development+of+a+framework+for+assessing+sustainability+in+new+product+development>
- Vanzerr, M.(2011), Recommendations Memo , Livability and Quality of Life Indicators, recommendations memo , livability and quality of life indicators, at:
https://www.researchgate.net/publication/236144445_Recommendations_Memo_2_Livability_and_Quality_of_Life_Indicators.

Votsi, N.E.P., Mazaris, a.D., Kallimanis, A.S., & Pantis. J.D. (2014). Natural quiet: an additional feature reflecting green tourism development in conservation areas of Greece. *Tourism Management Perspectives*, 11, 10-17.

<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2014.02.001>

VTPI. (2010). *Community livability: helping to create attractive, safe, cohesive communities*. TDM encyclopedia. Victoria Transport Policy Institute, Victoria, Canada.

Wang, S.X., Benjamin, F.Y., (2019). Labor mobility barriers and rural-urban migration in transitional China. *China Econ. Rev.* 53, 211–224.

[10.1016/j.chieco.2018.09.006](https://doi.org/10.1016/j.chieco.2018.09.006)

Wang, Y., Zhu, Y., & Yu, M. (2019). Evaluation and determinants of satisfaction with rural livability in China's less-developed eastern areas: A case study of Xianju County in Zhejiang Province. *Ecological indicators*, 104, 711-722.

<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2019.05.054>

Woolcock, G. (2009). Measuring up?: assessing the liveability of Australian cities. 4th State of Australian Cities National Conference, 24-27 November 2009, Perth, Australia.

https://www.researchgate.net/profile/Geoffrey-Woolcock/publication/44001092_Measuring_Up_Assessing_the_Liveability_of_Australian_Cities/links/0deec5164ec5fded60000000/Measuring-Up-Assessing-the-Liveability-of-Australian-Cities.pdf

Wu, B., Liu, L., Carter, C.J., (2019). Bridging social capital as a resource for rural revitalisation in China? A survey of community connection of university students with home villages. *J. Rural. Stud.*

<https://nottingham-repository.worktribe.com/index.php/preview/2165815/bridging%20social%20capital.pdf>

Xu, D., Deng, X., Guo, S., Liu, S., 2019. Labor migration and farmland abandonment in rural China: empirical results and policy implications. *J. Environ. Manag.* 232, 738–750.

https://www.academia.edu/download/61012637/Labor_migration_and_farmland_abandonment_in_rural_China_Empirical_results_and_policy_implications20191024-33917-kg86w6.pdf

Yu, C. P., Cole, S. T., & Chancellor, C. (2018). Resident support for tourism development in rural midwestern (USA) communities: Perceived tourism impacts and community quality of life perspective. *Sustainability*, 10(3), 802.

<https://www.mdpi.com/2071-1050/10/3/802/pdf>

Yurui, L., Luyin, Q., Qianyi, W., & Karácsonyi, D. (2020). Towards the evaluation of rural livability in China: Theoretical framework and empirical case study. *Habitat International*, 105, 102241.

<https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2020.102241>

Zhangmao.(2009), The study on the evaluation index system for rural living standards. *Science development.* (7),56-63.

Zoto, S., Qirici, E. and Polena, E. (2013), Agrotourism - A Sustainable Development for Rural Area of Korca, *European Academic Research*, VOL. I, ISSUE 2/ MAY 2013, 209-223.

<https://www.euacademic.org/UploadArticle/15.pdf>

تحلیل اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی (نمونه موردی: روستاهای گردشگری شهرستان طارم)

حسن قاسملو^۱، اکبر حسین زاده^۲، احمد رومیانی^۳

مقاله پژوهشی

جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای
 شماره ۴۴، پاییز ۱۴۰۱
 تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۲
 تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۲/۱۲
 تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۴
 صفحات: ۸۹-۱۱۶

چکیده

توسعه مناطق روستایی از گذشته تاکنون با چالش‌های ساختاری و مسائل کارکردی فراوانی مواجه بوده است و راهبردهای گوناگونی از سوی جامعه علمی ارائه شده است. یکی از این راهبردها که در کشورهای جهان نقش مؤثری در زیست‌پذیری مناطق روستایی به‌دنبال داشته است، رونق و توسعه گردشگری است. هدف از این پژوهش، تحلیل اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی در شهرستان طارم است. تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی-تحلیلی بوده و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق، ۱۰ روستای گردشگری شهرستان طارم است که براساس گزارش سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری استان انتخاب شدند. برای انتخاب حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۷ خانوار برآورد شده است و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش کمی مبتنی بر آمار توصیفی (میانگین) و استنباطی (تک‌نمونه‌ای، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر) و مدل تاپسیس (به‌منظور مقایسه روستاهای مورد مطالعه از نظر وضعیت زیست‌پذیری) استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری و زیست‌پذیری، مناطق روستایی دارای وضعیت مطلوب بوده است. همچنین می‌توان بیان کرد که اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی حدود ۶۹ درصد مثبت تلقی شده است؛ به‌طوری‌که بیشترین تأثیر مربوط به بُعد کالبدی با ضریب تأثیر کل ۰/۳۲۱ و بُعد اقتصادی با ضریب تأثیر کل ۰/۲۲۹ است و کمترین اثرات مربوط به بُعد زیست‌محیطی با ضریب تأثیر کل ۰/۰۹۱ است.

واژه‌های کلیدی:

توسعه گردشگری، زیست‌پذیری روستایی، روستاهای گردشگری، طارم، زنجان.

مقدمه

امروزه به‌دلیل چالش‌ها و موانع مختلف در روستاها، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، از مقبولیت عمومی و سکونت‌پذیری آن‌ها کاسته شده است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۰)، و زیست‌پذیری روستاها را با مسائل بزرگی مانند الگوهای ناپایدار زندگی، مهاجرفرستی، آموزش ناکافی منابع انسانی و متروکه‌شدن زمین‌های کشاورزی و محروم‌بودن مناطق روستایی از نظر امکانات و خدمات رفاهی روبه‌رو کرده است (Li et al., 2014; Wu et al., 2019; Wang and Benjamin, 2019:212; Xu et al., 2019: 739 Yurui et al., 2020:2). رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۴۴؛ بنابراین عدم‌هماهنگی بین نیازها و منابع، موجب نارضایتی ساکنان و مانع رشد محل زندگی آن‌ها شده است؛ اما با فراهم‌کردن بسترهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی می‌توان زمینه

زیست‌پذیری آن‌ها را فراهم کرد و به خواسته‌ها و نیازهای واقعی روستاییان پاسخ مثبت داد (منظم اسماعیل‌پور و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۷۷)؛ بنابراین با زیست‌پذیر کردن نواحی روستایی می‌توان به اهداف توسعه پایدار، به‌مثابه آرمانی که برنامه‌ریزان توسعه روستایی دنبال می‌کنند، دست یافت (Gough, 2015: 147). برای رسیدن به این هدف، راهبردهای مختلفی از سوی جامعه علمی ارائه شده است که یکی از آن‌ها تقویت و توسعه فعالیت گردشگری در مناطق روستایی است. در واقع افزایش علاقه به گردشگری مبتنی بر طبیعت، فرصتی را برای توسعه مقاصد روستایی فراهم می‌کند (Mwesiumo et al, 2022:1) و با ماهیت چندبعدی، علاوه بر تأمین نیاز گردشگران، تأثیرات بی‌شماری را ایجاد و زندگی جامعه میزبان را تغییر می‌دهد (Yu et al, 2018:1; Dwyer et al, 2009:64)؛ از این‌رو برنامه‌ریزان توسعه روستایی در تلاشند تا با مهیاسازی و ارزشمند کردن جاذبه‌های گردشگری در مناطق دارای پتانسیل، فرصت بهره‌مندی از ابعاد مثبت این صنعت را فراهم سازند (Rosentraub & Joo, 2009:760). همچنین رونق گردشگری منجر به بهبود کیفیت زندگی روستاییان می‌شود و از این طریق سبب بالابردن سطح زندگی جوامع محلی خواهد شد (Carmichael, 2006:116). به‌همین دلیل محققان و برنامه‌ریزان تلاش دارند تا با شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌ها، هم‌موجبات توفیق گردشگری روستایی را در پاسخگویی به نیازهای گردشگران فراهم کنند و هم‌موجبات زیست‌پذیری مناطق روستایی را فراهم کنند (Royo-Vela, 2009:121).

اثرات گردشگری در زیست‌پذیری روستاییان را می‌توان در سه گروه دسته‌بندی کرد: الف) اثرات مستقیم از طریق ایجاد شغل و درآمد؛ ب) اثرات غیرمستقیم از طریق بهبود وضعیت تغذیه، بهداشت، کالاهای مورد نیاز، خدمات زیرساختی، مسکن و... که منجر به ارتقای اثرات بین‌بخشی و توسعه سایر بخش‌ها می‌شود؛ و ج) اثرات پویا که از طریق بهبود استراتژی‌های معیشت خانوارها، فضای کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری، دسترسی به بازار فروش محصولات محلی و... صورت می‌گیرد (بیگدلی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۰۱)؛ بنابراین توجه به اثرات توسعه گردشگری بیش از پیش احساس می‌شود و منجر به ایجاد تعادل نتایج اقتصادی و پایداری حیاتی مناطق روستایی خواهد شد (Peric & Djurkin, 2014:482). به‌همین منظور تحقیق حاضر بر اثرات توسعه گردشگری در ارتقای زیست‌پذیری جوامع روستایی تأکید دارد.

شهرستان طارم به‌عنوان یکی از وسیع‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهرستان‌های استان زنجان، به‌دلیل دارا بودن اقلیم مساعد و طبیعت مستعد و نزدیکی به مرکز جمعیتی شهر زنجان، به یکی از مقاصد گردشگری تبدیل شده است. فعالیت گردشگری این شهرستان عمدتاً مبتنی بر طبیعت بوده و به دو صورت گردشگری روزانه عبوری (بدون اقامت شبانه) به مقصد شهرهای شمالی کشور و خانه‌های دوم انجام می‌شود. توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهرستان مذکور تأثیرات مشهودی داشته است. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی در شهرستان طارم است و به‌دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال کلیدی است: توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه چه تأثیری بر زیست‌پذیری روستاهای مورد نظر داشته است؟

پیشینه

مروری بر منابع و پیشینه موضوع مورد مطالعه نشان می‌دهد که اولاً در ارتباط با موضوع مورد مطالعه تحقیقات اندکی در داخل کشور و همچنین تحقیقات خارجی صورت گرفته و ثانیاً در بیشتر مواقع پژوهش‌های انجام‌شده به زیست‌پذیری پرداخته‌اند؛ بنابراین جنبه نوآورانه تحقیق حاضر این است که به اثرات توسعه گردشگری در زیست‌پذیری مناطق روستایی پرداخته است. در ادامه به برخی مطالعات انجام‌شده در قالب جدول ۱ اشاره می‌شود.

جدول ۱. پیشینه تحقیق

محقق	عنوان	شرح نتیجه
Mushtaha et al, 2020	استفاده از AHP و شاخص ریاضی برای تخمین زیست‌پذیری در مناطق گردشگری: مورد القصبه در شارجه	سطح زیست‌پذیری فعلی در القصبه کمتر از ۵۰ درصد بوده و نیاز فوری زیست‌پذیری را برای پیشرفت بیشتر شهری مورد تأیید قرار داده است.
Liu et al, 2017	زیست‌پذیری شهری و توسعه گردشگری در چین: تجزیه و تحلیل توسعه پایدار با استفاده از داده‌های پانل فضایی	زیست‌پذیری شهری و عوامل مرتبط با آن به نفع توسعه گردشگری است و به نوبه خود، توسعه بیش از حد گردشگری تأثیر معکوس بر زیست‌پذیری دارد.
Mathew & Sreejesh, 2017	تأثیر گردشگری مسئولانه بر پایداری مقصد و کیفیت زندگی جامعه در مقاصد گردشگری	گردشگری مسئولانه ادراک‌شده توسط جامعه محلی، نقشی محوری در پایداری مقصد ایفا می‌کند که به نوبه خود بر کیفیت زندگی درک‌شده آن‌ها تأثیر می‌گذارد.
Alonso & Nyanjom, 2016	گردشگری، کیفیت زندگی و ساکنان یک شهر روستایی	تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی پاسخگویان مثبت است. چهار تبادل غالب مرتبط با کیفیت زندگی تحت‌تأثیر گردشگری پدیدار شد: اقتصادی، پیوندی، مادی و فرهنگی. اگرچه مبادلات اقتصادی محرک‌های اصلی کیفیت زندگی هستند، مبادلات پیوندی - از طریق داوطلبانه و شرکت در رویدادها- نیز به‌عنوان اساس در نظر گرفته می‌شوند.
Yu et al, 2011	بررسی تأثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان: شواهدی از جوامع میانه غربی روستایی در ایالات متحده آمریکا	بعد هزینه اجتماعی تأثیر مهمی بر کیفیت زندگی ساکنان ندارد، با این حال هم پایداری محیط‌زیست و هم اقتصادی درک‌شده ابعاد سود به‌طور قابل توجهی بر کیفیت زندگی ساکنان تأثیر می‌گذارد.
اکبری و همکاران، ۱۳۹۹	تأثیرات زیست‌پذیری خیابان بر پایداری گردشگری شهری مورد مطالعه: خیابان ولیعصر	زیست‌پذیری خیابان ولیعصر در توسعه گردشگری شهری پایدار تأثیری مثبت و معنی‌دار می‌گذارد. همچنین، مؤلفه محیط‌زیست و کالبدی بیشترین تأثیر را در توسعه گردشگری شهری پایدار دارند.
امیری و جانباز قبادی، ۱۳۹۵	سنجش و ارزیابی نقش گردشگری در زیست‌پذیری اجتماعی فرهنگی مطالعه موردی شهر نور	بیشترین زیست‌پذیری در شاخص مراقبت‌های پزشکی با میانگین ۲/۷۱۹ در وضعیت متوسط در رتبه اول و شاخص مشارکت و همبستگی با میانگین ۴/۲۴۶ در وضعیت متوسط و در رتبه پنجم قرار گرفته است.
Jome'epour et al, 2018	تبیین اثرات عوامل محیطی بر زیست‌پذیری نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان بوئین‌زهرا)	عوامل محیطی مؤثر بر زیست‌پذیری در بین روستاهای شهرستان بوئین‌زهرا اختلاف معناداری وجود دارد؛ یعنی تأثیرگذاری عوامل بر زیست‌پذیری روستاها متفاوت است؛ بنابراین نمی‌توان از رویکردهای یکسان برای توسعه روستاها بهره برد.
Alavizadeh et al, 2019	تحلیل زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کاشمر)	شاخص‌های اقتصادی مانند شاخص‌های فرصت‌های شغلی موجود، درآمد مناسب و دسترسی به شغل مناسب در روستا یا شهر مجاور و... در میان سایر معیارها، تأثیر بسزایی در تعیین میزان زیست‌پذیری در نواحی روستایی این شهرستان داشته است.

(منبع: نگارندگان با استفاده از منابع قابل‌دسترسی، ۱۴۰۰)

مبانی نظری

زیست‌پذیری از جمله مفاهیم نوین در حوزه برنامه‌ریزی روستایی است که کیفیت زندگی در مناطق روستایی را مورد توجه قرار می‌دهد؛ اما زیست‌پذیری با توجه به بستر و زمینه‌ای که در آن تعریف می‌شود، می‌تواند بسیار گسترده یا محدود باشد. اصطلاح زیست‌پذیری شامل دو مفهوم اصلی است: یکی کیفیت بالای زندگی براساس فرصت‌ها و دستاوردها، دیگری محیط بیرونی و داخلی بهینه شده است که مستقیماً بر زندگی ساکنان تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین زیست‌پذیری را می‌توان مکانی مجهز برای دستیابی به کیفیت مطلوب زندگی مردمی که در آن محل دارند، تعریف کرد؛ یعنی ترکیبی از دغدغه‌های محیط‌زیست و کیفیت زندگی است (Yurui et al., 2020:2). پیچیده و چندبعدی بودن مفهوم زیست‌پذیری (Appleyard, 2014: 65) سبب شده تا به‌سختی بتوان سطح زیست‌پذیری یک ناحیه را مورد ارزیابی قرار داد؛ به‌عبارت‌دیگر دخالت مؤلفه‌های متنوع اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی از یک سو و برداشت‌های مختلف مردم از مفهوم زیست‌پذیری از سوی دیگر، سبب پیچیدگی و درک دشوار این مفهوم شده است (ایراندوست و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۶)؛ به‌طوری‌که کارشناسان و متخصصان علوم مختلف دیدگاه‌ها و تعاریف متفاوتی از آن ارائه داده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲. دیدگاه علوم مختلف درباره مفهوم زیست‌پذیری

علوم مختلف	شرح مفهوم	شاخص‌های مورد توجه
جامعه‌شناسان	جامعه‌ای قابلیت زندگی و زیست‌پذیری دارد که دارای محیطی امن و ایمن، خدمات و امکانات کافی، تعامل، تعادل و تحرک اجتماعی است (Marp, 2012). ۱. درواقع تأکید اصلی این گروه از متخصصان در فضای قابل‌زندگی بر سرزندگی اجتماعی و در مفهوم کلی‌تر رفاه اجتماعی برای نسل فعلی و آینده مردمی است که در آن فضا زندگی می‌کنند (Venzer, 2011:1).	امنیت، خدمات و امکانات رفاهی، وجود تعادل و تحرک اجتماعی، سرزندگی اجتماعی، رفاه اجتماعی.
سازمان بهداشت جهانی (WTO)	فضایی قابلیت زیستن دارد که افراد ساکن آن دارای سلامت جسمی، روانی و اجتماعی بوده و در نتیجه این امر، عمر مفید بالاتر رفته و ناتوانی و بیماری کاهش یابد (Lowe et al, 2013:1).	سلامت جسمانی و روانی و اجتماعی ساکنان، افزایش عمر مفید افراد جامعه، کاهش بیماری.
اقتصاددانان	مکانی دارای قابلیت زیست‌پذیری است که دارای جذابیت سرمایه‌گذاری و فضای مناسب کسب‌وکار باشد (Woolcock, 2009: 30).	جذب سرمایه‌گذاری، مناسب برای کسب‌وکار.
جمع‌بندی	مکانی قابلیت زیست‌پذیری دارد که شرایط مناسب اقتصادی، اجتماعی، محیطی، روانی و پیشرفت شخصی همه ساکنان در آن فراهم باشد (صادق‌لو و سجاسی قیداری، ۱۳۹۳: ۳۸).	اقتصادی، اجتماعی، محیطی، روانی.

(منبع: محمدی و هوشنگی، ۱۳۹۷: ۷۳)

واژه زیست‌پذیری برای فضاهای مختلف از جمله مناطق شهری و روستایی مورد استفاده قرار گرفته است. که با توجه به فضای مورد استفاده، به برخی از مؤلفه‌ها و شاخص‌ها توجه بیشتری شده است. در این میان کاربرد واژه زیست‌پذیری روستایی در هر جامعه‌ای، نیاز به تطبیق با نیازهای گوناگون محلی و شرایط موجود آنجا دارد (زنگی‌ش و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۱۸). همچنین مؤلفه‌های زیست‌پذیری بایستی متناسب با مکان و فضاهای مورد برنامه‌ریزی باشد. از دیدگاه برنامه‌ریزان و نظریه‌پردازان مرتبط با مسائل توسعه روستایی، بسته به حیطه عمل هر یک از آن‌ها تعاریف متفاوتی از مفهوم زیست‌پذیری روستایی ارائه شده است که این تعاریف در مواردی بسیار نزدیک و مکمل

یکدیگرند که به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌شود (منظم اسماعیل‌پور و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۷۳): روستای زیست‌پذیر، روستایی است که برای همهٔ اقشار جذاب، ارزشمند، امن و مناسب است، نه فقط برای آن‌ها که در گروه سنی خاصی باشند (Juanwen et al, 2012: 48). روستای زیست‌پذیر از یکسو به گذشته‌های تاریخی و ریشه‌های روستاییان احترام می‌گذارد و از سوی دیگر به آنان که تاکنون متولد نشده‌اند نیز اهمیت می‌دهد. همچنین این نوع روستا علیه هرگونه ائتلاف منابع مبارزه می‌کند؛ بنابراین روستای پایدار نیز محسوب می‌شود (NARC^۱, 2010). زیست‌پذیری روستایی در مطالعه‌ای به‌عنوان کیفیت زندگی و رفاه فردی مرتبط با محیط‌های روستایی تعریف شد (Wang et al., 2019: 713). همچنین زیست‌پذیری روستایی شامل سیستم‌های زیست‌محیطی، سیستم‌های محیطی اجتماعی-فرهنگی و سیستم‌های محیطی فضایی منطقه‌ای می‌شود (Qu et al., 2017: 1203). ورگوست^۲ برای زیست‌پذیری روستایی چارچوبی را معرفی می‌کند که در آن زیست‌پذیری حاصل تعامل میان عوامل ساختارشناسی، ساکنان محلی و شیوهٔ زندگی است که در این بین شیوهٔ زندگی اهمیت بیشتری دارد (بوذرجمهری و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۶). یوروی^۳ و همکاران (۲۰۲۰) به‌منظور توصیف وضعیت ایده‌آل زیست‌پذیری روستایی از مؤلفه‌هایی چون: شرایط زیرساختی، سطح خدمات عمومی، موقعیت‌های بهداشتی، امنیت عمومی، فرصت‌های شغلی و تعامل اجتماعی نام می‌برند. فیض^۴ و همکاران (۲۰۱۲) برای تعیین و تعریف روستای زیست‌پذیر از مؤلفه‌هایی چون: سرمایهٔ انسانی، سرمایهٔ اجتماعی، مالی، طبیعی، فیزیکی و سیاسی استفاده کرده‌اند. همچنین ژانگ مائو^۵ (۲۰۰۹) اظهار می‌دارد شاخص‌های زیست‌پذیر روستایی به پنج گروه قابل تقسیم‌بندی است: نوع اول مادی است که به‌عنوان شاخص اصلی برای اندازه‌گیری استانداردهای زندگی مردم استفاده می‌شود که معیارهایی نظیر سطح درآمد و میزان پس‌انداز روستائیان را دربرمی‌گیرد. وضعیت مناسب مادی، می‌تواند شرایط زندگی خوبی برای روستائیان مهیا سازد و آن‌ها را توانمند سازد. نوع دوم شاخص تحصیلی است. به اعتقاد مائو، میزان تحصیلات در یک منطقه بیانگر کیفیت زندگی روستائیان است. نوع سوم شاخصی است برای اندازه‌گیری سطح خدمات و امکانات رفاهی در روستا که منعکس‌کنندهٔ استانداردهای زندگی روستائیان است. نوع چهارم شاخصی است برای اندازه‌گیری خدمات پزشکی و وضعیت بهداشتی در نواحی روستایی که عمدتاً منعکس‌کنندهٔ سهولت درمان‌های پزشکی و سطح امکانات پزشکی است. شاخص نوع پنجم برای اندازه‌گیری وضعیت اجتماعی در نواحی روستایی است. امنیت اجتماعی یک منطقه به حدی مهم است که مکملی خوب برای توسعهٔ اقتصادی، فرهنگ و آموزش منطقه است. می^۶ (۱۹۹۶) اظهار می‌دارد یک مکان زیست‌پذیر دارای ویژگی‌هایی چون: شرایط خوب مادی (اقتصادی)، شرایط خوب اجتماعی، شرایط خوب روانی و پیشرفت شخصی همهٔ ساکنان، زمینهٔ مناسب برای همیاری، مشارکت در تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی‌ها، برخورداری از امکانات و خدمات استاندارد برای زندگی است؛ بنابراین می‌توان گفت روستای زیست‌پذیر دارای ابعاد و شاخص‌هایی است که کلیت زندگی انسان روستایی را دربرمی‌گیرد و شباهت‌های مفهومی بسیاری بین زیست‌پذیری و توسعهٔ پایدار وجود دارد. به‌طوری‌که زیست‌پذیری معمولاً به‌عنوان یک جزء جدایی‌ناپذیر از مفهوم پایداری بوده و از نظر دیدگاه و حوزهٔ عملکردی (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی) بین

¹ National Association of Regional Councils

² Vergunst

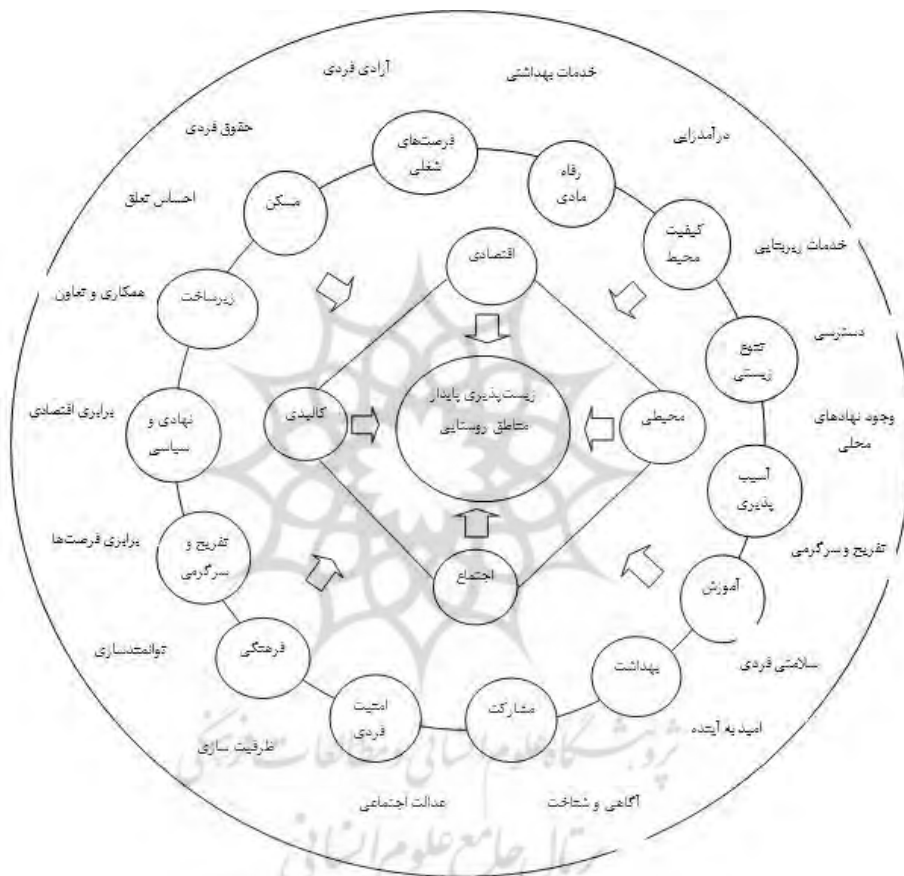
³ Yurui

⁴ Faiz

⁵ Zhangmao

⁶ May

پایداری و زیست‌پذیری اشتراکات متعددی وجود دارد (عینالی و قاسملو، ۱۳۹۷: ۶). در نهایت بُعد فضایی پایداری نشان‌دهنده توجه آن به ابعاد محلی تا بین‌المللی است. حال آن که زیست‌پذیری عمدتاً در سطوح محلی مطرح است و گاهی در برخی منابع و تجارب موجود تا سطح ملی مورد توجه قرار گرفته است (Shamsuddin et al, 2012:178)؛ بنابراین در مطالعات مربوط، توجه به همه ابعاد و مؤلفه‌های روستای زیست‌پذیر بایستی مورد اهمیت واقع شود (شکل ۱).

شکل ۱. ابعاد و شاخص‌های روستای زیست‌پذیر
(منبع: منظم اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۷: ۹۷۷).

توسعه گردشگری و زیست‌پذیری

رابطه میان گردشگری و زیست‌پذیری موضوعی است که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم کمابیش مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. در این راستا تشویق به گسترش فعالیت گردشگری روستایی هم در کشورهای توسعه یافته و هم در کشورهای در حال توسعه به یک استراتژی رایج تبدیل شده است (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۲۲)؛ زیرا این فعالیت در مناطق روستایی دارای پیامدهای مثبت فراوانی است. با توجه به ادبیات تحقیق درباره مقوله زیست‌پذیری روستایی، تأثیر توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستایی در چهار بُعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی قابل لمس و مشاهده است. به‌طوری‌که براساس مطالعات در بُعد اقتصادی توسعه گردشگری

روستایی منجر به فرصت‌های شغلی جدید در مقصد و برای جامعه میزبان می‌شود (Zoto et al., 2013:212; Diedrich & García- Buades, 2009:514; Haley et al., 2005:649)؛ این تنوع شغلی باعث می‌شود بخشی از جامعه میزبان از بخش کشاورزی به سمت بخش صنایع (مانند صنایع دستی) و خدمات حرکت کرده و توسعه اقتصادی را رقم بزنند. از سوی دیگر باعث افزایش ارزش و قیمت اراضی با کاربری‌های کشاورزی و مسکونی می‌شود. همچنین توسعه گردشگری روستایی در بُعد اجتماعی زیست‌پذیری، فرصت‌های بیشتر تفریحی را تشویق می‌کند (Zoto et al., 2013:212; Haley et al., 2005: 648)، باعث نگهداشت جمعیت و افزایش تعلق مکانی می‌شود (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۸)، فعالیت‌های فرهنگی را افزایش داده (Brunt & Courtney, 1999:494) و به بهبود شرایط زندگی و کیفیت زندگی ساکنان مقصد کمک می‌کند (Ollenburg, 2006). توسعه گردشگری ممکن است باعث به وجود آمدن ایده‌های جدید در نتیجه فرارگرفتن جامعه میزبان در معرض فرهنگ‌های دیگر شود (عنابستانی و محمودی، ۱۳۹۵: ۱۰۱). همچنین در بُعد زیست‌محیطی توسعه گردشگری روستایی می‌تواند مردم محلی را از نظر زیست‌محیطی آگاه سازد (Andereck et al., 2005:1056; Gursoy et al., 2002:80; Huh & Vogt, 2008:447). این امر باعث تعامل مثبت بین جامعه میزبان و محیط اطراف آنان خواهد شد؛ زیرا ساکنان محلی درمی‌یابند که حفظ و نگهداری از محیط‌زیست روستا برای بقای آنان و ادامه فعالیت گردشگری و کسب بهره اقتصادی لازم است؛ بنابراین منجر به حفظ و حراست از محیط‌زیست می‌شود (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۸). همچنین توسعه گردشگری باعث توجه به زیباسازی محیط و منظر روستا و اهتمام بیشتر اهالی در رعایت بهداشت معابر می‌شود. در بُعد کالبدی نیز توسعه گردشگری منجر به توجه هرچه بیشتر مسئولان محلی و منطقه‌ای به بهبود زیرساخت‌هایی چون شبکه‌راه‌ها، ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، خدمات آموزشی، انرژی و... می‌شود. از سوی دیگر ساکنان محلی به منظور زیباسازی هرچه بیشتر بافت روستا برای جذب گردشگر بیشتر، اقدام به نوسازی مسکن و معابر کرده و در نهایت منجر به توسعه کالبدی روستا می‌شوند.

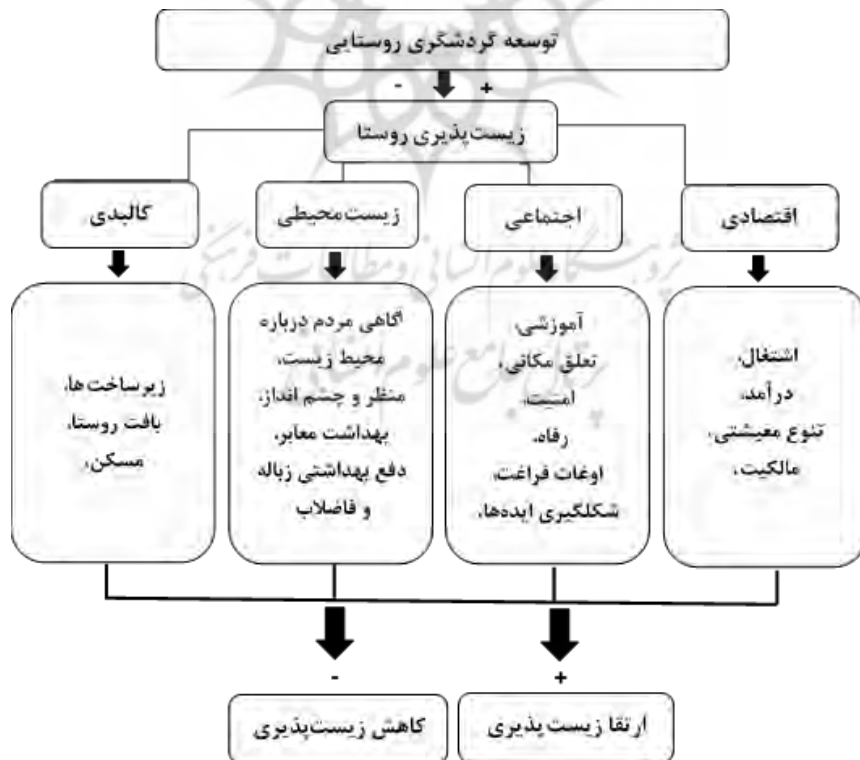
در مقابل، بسیاری از مطالعات ادعا می‌کنند که توسعه گردشگری می‌تواند مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی برای جامعه روستایی ایجاد کند (Kim et al., 2013:528; Balaban, 2012:27; Sheng & Tsui, 2009:419; Pivcevic, 2005:4)؛ بنابراین، توسعه گردشگری بر سطح زیست‌پذیری مقصد ممکن است تأثیر منفی بگذارد. همان‌طور که در شکل ۲ نشان داده شده است، در مراحل اولیه توسعه گردشگری، زیست‌پذیری مقصد در حال بهبود است و منجر به ارتقای شاخص‌های زیست‌پذیری می‌شود. این روند تا جایی ادامه می‌یابد که محیط ظرفیت تحمل توسعه بیشتر گردشگری را ندارد؛ بنابراین از این مرحله به بعد توسعه گردشگری با کاهش زیست‌پذیری محلی همراه خواهد بود.

شکل ۲. تأثیر توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری
(منبع: Liu et al, 2017: 103).

توجه: L و T به ترتیب به سطح زیست‌پذیری و توسعه گردشگری اشاره دارند.

به‌طور کلی، توسعه و گسترش گردشگری روستایی، عاملی کارآمد برای بازسازی توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در نواحی روستایی محسوب می‌شود (قاسمی، ۱۳۹۸: ۵۶) و تمایل به بهبود زیست‌پذیری در این نواحی دارد. با توجه به مطالب ذکر شده براساس ادبیات تحقیق، مدل مفهومی پژوهش به‌صورت زیر خواهد بود (شکل ۳).

شکل ۳. مدل مفهومی تحقیق براساس ادبیات پژوهش، ۱۴۰۰

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت و روش، به صورت توصیفی-تحلیلی انجام شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از روش کتابخانه و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. پرسشنامه تحقیق به صورت پنج‌گزینه‌ای طیف لیکرت بوده و برای تعیین پایایی آن، به صورت پیش‌آزمون با تکمیل ۱۰ درصد از حجم نمونه و با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ اقدام شد (جدول ۴). همچنین روایی عملیات تحقیق از طریق نظر خبرگان (استادان گروه جغرافیای دانشگاه زنجان و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری) تأیید شد. به منظور عملیاتی‌سازی پژوهش مورد نظر، ۱۰ روستای هدف گردشگری شهرستان طارم انتخاب شد که براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ این روستاها دارای ۲۱۸۰ خانوار و ۷۰۲۳ نفر جمعیت هستند و با استفاده از فرمول کوکران با در نظر گرفتن $p=0.5$ و $q=0.5$ در جهت تعیین حداکثر حجم نمونه استفاده شد؛ بنابراین حجم نمونه برابر با ۳۳۴ خانوار برآورد شد. در ادامه با توجه به تعداد خانوار، تعداد نمونه هر روستا مشخص شد (جدول ۳). تعداد نمونه روستای کردآباد ۳ مورد بود و به منظور تعمیم بهتر نتایج آزمون‌های آماری، تعداد نمونه برای این روستا ۱۰ مورد در نظر گرفته و به تعداد نمونه کل اضافه شد. روش نمونه‌گیری نیز به صورت تصادفی ساده بوده است. همچنین برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش کمی مبتنی بر آمار توصیفی و استنباطی (آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای، رگرسیون چندمتغیره و تحلیل مسیر) و مدل تاپسیس (برای مقایسه وضعیت زیست‌پذیری روستاها با یکدیگر) استفاده شده است.

جدول ۳. تعداد خانوار و نمونه‌های روستاهای مورد مطالعه

نام روستا	خانوار	جمعیت	نمونه
شیت	۲۸۴	۸۹۶	۴۹
ولیدر	۲۲۸	۷۹۴	۳۹
زاچکان	۵۶	۱۸۴	۱۰
سانسبز	۳۲۷	۱۰۷۴	۵۷
آنزین	۱۲۴	۳۹۸	۲۱
دستجرده	۳۸۶	۱۱۶۹	۶۷
کردآباد	۱۲	۳۸	۱۰
هزاررود	۱۷۴	۵۹۶	۳۰
تشویر	۳۷۸	۱۲۴۹	۶۵
ده بهار	۲۱۱	۶۲۵	۳۶
جمع	۲۱۸۰	۷۰۲۳	۳۳۴

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵ و یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

به منظور بررسی موضوع مورد مطالعه در منطقه مورد نظر نیز اقدام به شاخص‌سازی با استفاده از مبانی نظری پژوهش شد. بدین صورت که شاخص‌های بررسی زیست‌پذیری روستایی در چهار بُعد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی طبقه‌بندی شده و شاخص‌های توسعه گردشگری روستایی نیز در چهار بُعد با عناوین مذکور مرتب شده است که در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. شاخص‌های مورد مطالعه

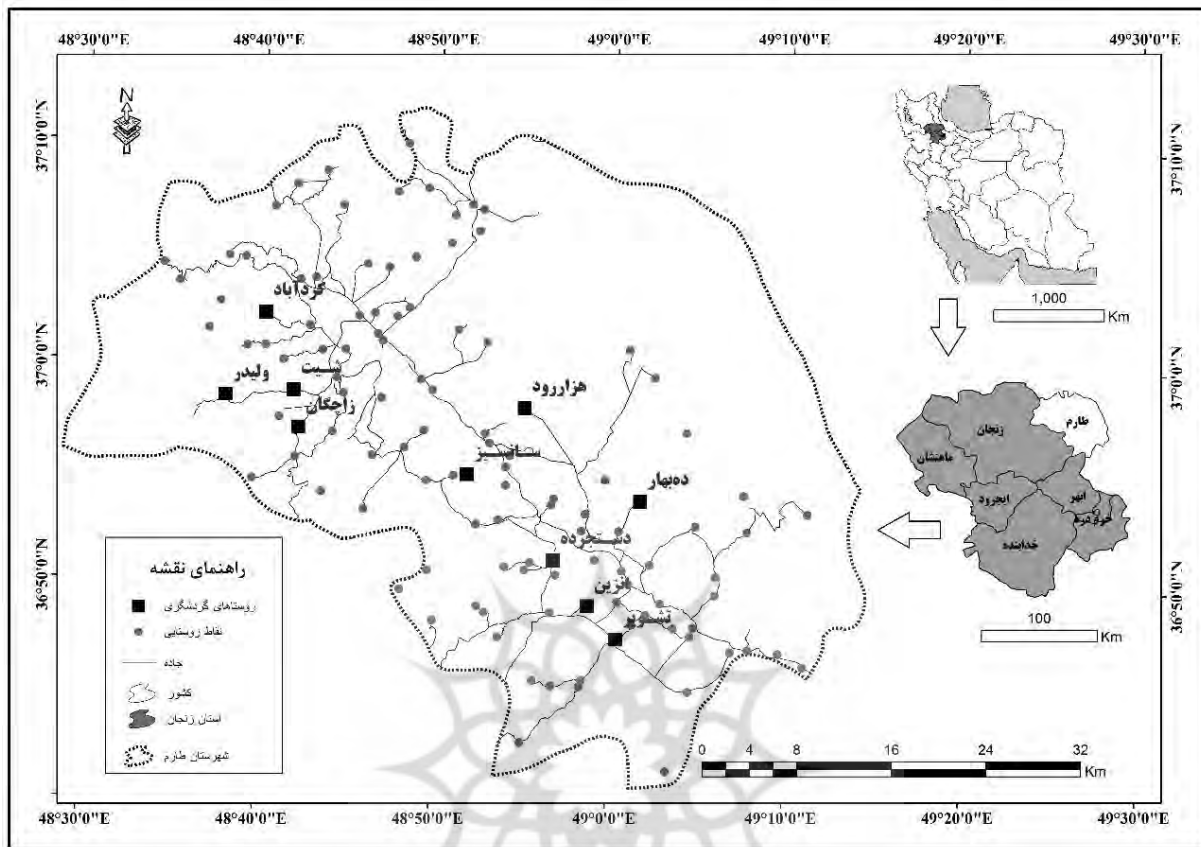
مؤلفه	بُعد	شاخص	معرف	منبع	آلفای کرونیباخ	
زیست‌پذیری	اجتماعی	هویت	اجرای سنت‌ها و فرهنگ‌های روستا در مراسم مختلف، مشارکت مردم در جهت ساخت مکان‌های عمومی، وجود حس اعتماد در ارتباط میان افراد، عضویت در گروه‌ها و دسترسی به نهادهای اجتماعی، کیفیت تعاملات اجتماعی (همسایگی، انصاف، احترام، هویت جامعه و غرور و افتخار)	رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵ Faiz et al, 2012 VTPI, 2010	۰/۸۰۶	
		رفاه اجتماعی	احساس امنیت فردی، امید به آینده، توانایی تأمین نیازهای اساسی خانوار، رضایت از زندگی، رضایت از موقعیت اجتماعی، گسترش امکانات فرهنگی و هنری، تفریح و سرگرمی، میزان تحصیلات			
		تعلق مکانی	کاهش میزان مهاجرت، احساس تعلق به اجتماع، تمایل به ماندن در روستا.			
	اقتصادی	رفاه اقتصادی	رضایت از دسترسی به امکانات شهر، کاهش هزینه‌های زندگی، کاهش نابرابری اقتصادی، کاهش احساس فقر	رضایت از دسترسی به امکانات شهر، کاهش هزینه‌های زندگی، کاهش نابرابری اقتصادی، کاهش احساس فقر	منظم اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۷ Zhangmao, 2009	۰/۸۷۴
		دارایی	افزایش قیمت مسکن و اراضی کشاورزی، دسترسی به خدمات اعتباری و مالی			
		اشتغال و درآمد	رضایت از میزان درآمد و پس‌انداز، رضایت از شغل، ایجاد انگیزه در جهت بهبود وضعیت کار، ایجاد انگیزه در جهت پیشرفت شغلی			
	زیست‌محیطی	امکانات زیستی	رضایت از مراکز بهداشتی، جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی، کیفیت بهداشت شبکه معابر، کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی روستا، کیفیت آب آشامیدنی، نبود سروصدا، گردوغبار کم، کیفیت هوای مطلوب	رضایت از مراکز بهداشتی، جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی، کیفیت بهداشت شبکه معابر، کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی روستا، کیفیت آب آشامیدنی، نبود سروصدا، گردوغبار کم، کیفیت هوای مطلوب	Yurui et al., 2020 VTPI, 2010; منظم اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۷	۰/۷۹۳
		آگاهی از محیط‌زیست	کاهش اتلاف و آلودگی منابع آب، گسترش استفاده جامعه محلی از جایگاه‌های دفع زباله، گسترش رعایت حریم میان احشام و انسان			
	کالبدی	دسترسی به امکانات کالبدی	دسترسی به امکانات ورزشی، توانایی تهیه مسکن، رضایت از منظره روستا، دسترسی به پارک و فضای سبز، ایجاد سامانه تخلیه فاضلاب، جمع‌آوری و دفع زباله، دپوی فضولات حیوانی، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار و خطرناک، ارتباطات، مدارس، فروشگاه‌ها، راه‌های ارتباطی، اجرای طرح هادی روستایی، تعریض معابر، دسترسی به انرژی برق و گاز، دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، دسترسی به مراکز آموزشی (مدرسه)	دسترسی به امکانات ورزشی، توانایی تهیه مسکن، رضایت از منظره روستا، دسترسی به پارک و فضای سبز، ایجاد سامانه تخلیه فاضلاب، جمع‌آوری و دفع زباله، دپوی فضولات حیوانی، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار و خطرناک، ارتباطات، مدارس، فروشگاه‌ها، راه‌های ارتباطی، اجرای طرح هادی روستایی، تعریض معابر، دسترسی به انرژی برق و گاز، دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، دسترسی به مراکز آموزشی (مدرسه)	خراسانی و رضوانی، ۱۳۹۲ Litman, 2011 Rousseau, 2010	۰/۸۰۱
		مسکن	کیفیت مسکن از نظر عمر بنا و مصالح به‌کاررفته، تجهیزات و امکانات مسکن نظیر حمام و دستشویی بهداشتی، پرهیز از استقرار واحدهای مسکونی در حریم سیلاب‌ها و رودخانه‌ها			
	توسعه گردشگری	اجتماعی	هویت روستا	میزان تغییر در ارزش‌ها و فرهنگ مردم محلی در اثر ورود گردشگران، حفظ آداب و رسوم و مراسم سنتی منحصربه‌فرد روستایی، ارتباط مردم روستا با گردشگران	Sutcliffe, et al, 2009	۰/۸۰۱
			رفاه اجتماعی	افزایش سطح توسعه رفاه اجتماعی از لحاظ بهداشت، آموزش و... نسبت معکوس میزان مهاجرت از روستا، رضایت ساکنان محلی از ورود خدمات و زیرساخت‌های ناشی از گردشگری		
اقتصادی		مشارکت و آگاهی روستائیان	افزایش سطح آگاهی و دانش، دانش عمومی مردم نسبت به محیط خود، افزایش حمایت از صنایع دستی، فعالیت‌های تبلیغاتی برای جذب گردشگر، مشارکت مردم در اجرای طرح‌ها و برنامه‌های توسعه گردشگری، مشارکت مردم در معرفی جاذبه‌های گردشگری به گردشگران، مشارکت زنان و دختران در ارائه خدمات گردشگری، شرکت در دوره‌های آموزشی در جهت خدمات‌دهی به گردشگران.	Sutcliffe, et al, 2009		
		رفاه اقتصادی	افزایش قیمت زمین در روستا و اطراف آن، افزایش قدرت خرید جامعه محلی.	Votsi et al, 2014	۰/۸۰۵	
تسهیلات	حمایت از سرمایه‌گذاران کوچک محلی، سرمایه‌گذاری دولت در بخش گردشگری، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه گردشگری.	Sutcliffe, et al 2009				

		افزایش رضایت جامعه محلی از درآمدهای حاصل شده از گردشگری	درآمد	
		افزایش درآمد شاغلان در بخش گردشگری در فصل گرم، جذب نیروی کار مازاد از بخش کشاورزی در فعالیتهای وابسته به گردشگری	تنوع منابع درآمدی	
		ایجاد واحدهای اقتصادی محلی	تغییر شغل	
		کاهش نرخ بیکاری، جذب شاغلان ماهر در گردشگری، افزایش فرصتهای اشتغال برای جوانان	اشتغال پایدار	
۰/۷۹۹	Votsi et al, 2014	رعایت پاکیزگی محیط، جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی، بهبود روش‌های دفع زباله	بهداشت معابر	زیست محیطی
		همکاری در حفظ بهداشت محیط، وضعیت کاهش گونه‌های گیاهی، وضعیت کاهش گونه‌های جانوری، وضعیت تأثیر گردشگران بر آلودگی هوا، وضعیت تخریب زیبایی‌های طبیعی توسط گردشگران، میزان اعتقاد به حفاظت از طبیعت	آلودگی محیط روستا	
۰/۸۰۷	ضیاءآبادی و همکاران، ۱۳۹۵	افزایش سهولت دسترسی به روستا از طریق بهبود معابر اصلی و فرعی، دردسترس بودن اسکان و حمل‌ونقل.	دسترسی	کالبدی
		وضعیت تغییرات کاربری در اراضی کشاورزی و باغات به فعالیتهای خدماتی، وضعیت ساخت‌وسازهای بدون برنامه در فضای طبیعی برای جذب گردشگری	تغییر کاربری	
		افزایش کیفیت محل اسکان، کیفیت خدمات رستورانی، کیفیت خدمات حمل‌ونقل	کیفیت خدمات	

(منبع: یافته‌های تحقیق بر اساس منابع در دسترس، ۱۴۰۰)

منطقه مورد مطالعه

شهرستان طارم از نظر موقعیت جغرافیایی بین ۴۸ درجه و ۳۰ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۱۲ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. شهرستان طارم شمالی‌ترین شهرستان استان زنجان است که از شمال به استان‌های اردبیل و گیلان از شرق به استان قزوین، از جنوب به شهرستان ابهر و از غرب نیز به شهرستان زنجان محدود است. مرکز این شهرستان شهر آببر است که از سطح دریا ۷۵۰ متر ارتفاع دارد. طبق آخرین تقسیمات کشوری این شهرستان دارای سه بخش، سه شهر، شش دهستان و ۱۴۴ آبادی است که از این تعداد ۹۶ آبادی (۶۷ درصد) دارای سکنه و ۴۸ آبادی (۳۳ درصد) خالی از سکنه هستند. مساحت شهرستان طارم، ۲۲۳۵ کیلومتر مربع است که شامل چهار کیلومترمربع (۰/۲ درصد)، مساحت مناطق شهری و ۲۲۳۱ کیلومتر مربع (۹۹/۸ درصد)، مساحت مناطق روستایی است. میزان تراکم نسبی جمعیت شهرستان معادل ۲۰ نفر در هر کیلومترمربع است. این شهرستان دارای ۱۰ روستای هدف گردشگری است که شامل: شیت، ولیدر، زاچکان، سانسیز، انزین، دستجرده، کردآباد، هزاررود، تشویر و ده بهار است (شکل ۴).

شکل ۴. نقشه موقعیت منطقه مورد مطالعه
(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰).

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی به دست آمده در ارتباط با سن سرپرست‌های خانوار در روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد بیشترین تعداد گروه‌های سنی با $31/3$ درصد مربوط به گروه سنی $41-50$ سال و کمترین تعداد با $6/4$ درصد مربوط به گروه سنی بالاتر از 60 سال هستند. همچنین بررسی جنسیت پاسخگویان نشان می‌دهد، $97/9$ درصد مرد و $2/1$ درصد نیز زن هستند. در ادامه بیشترین فراوانی تحصیلات با $30/8$ درصد مربوط به تحصیلات دبیرستان و کمترین فراوانی مربوط به تحصیلات فوق‌دیپلم با $6/4$ درصد هستند. یافته‌های گروه‌بندی نوع شغل اصلی سرپرست خانوار نیز نشان می‌دهد $47/2$ درصد دارای شغل باغداری هستند. اطلاعات بیشتر در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. اطلاعات توصیفی پاسخگویان

گروه‌های سنی	فراوانی نسبی (%)	سواد	فراوانی نسبی (%)	گروه‌های شغلی	فراوانی نسبی (%)
۲۱-۳۰ سال	۷.۷	بیسواد	۶.۹	باغدار	۴۷.۲
۳۱-۴۰ سال	۲۳.۶	ابتدایی	۶.۹	دامدار	۶.۶
۴۱-۵۰ سال	۳۱.۳	راهنمایی	۳۰.۰	کارگر	۱۶.۴
۵۱-۶۰ سال	۳۱.۰	دبیرستان	۳۰.۸	زراعت	۲۳.۱
بالتر از ۶۰ سال	۶.۴	دیپلم	۱۴.۳	کارمند دولت	۱.۹
جمع	۱۰۰	فوق دیپلم	۶.۴	شغل آزاد	۱.۶
جنسیت	فراوانی نسبی (%)	لیسانس و بالاتر	۴.۸	صنایع	۱.۳
مرد	۹۷.۹	جمع	۱۰۰	بیکار	۱.۱
زن	۲.۱			سایر موارد	۰.۸
جمع	۱۰۰			جمع	۱۰۰

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰).

در ادامه به بررسی وضعیت زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه از نظر پاسخگویان پرداخته شده است. یافته‌های توصیفی به دست آمده مربوط به بُعد اجتماعی زیست‌پذیری در ۹ شاخص نشان می‌دهد، همه شاخص‌های اجتماعی در وضعیتی بالاتر از حد متوسط (بالاتر از ۳) قرار دارند. به طوری که داشتن احساس امنیت، امید به آینده، توانایی تأمین نیازهای اساسی خانوار، رضایت از زندگی، کاهش میزان مهاجرت، احساس تعلق به اجتماع، تمایل به ماندن در روستا، رضایت از موقعیت اجتماعی، گسترش امکانات فرهنگی و هنری، افزایش اجرای سنت‌ها و فرهنگ‌های روستا در مراسم‌های مختلف و مشارکت مردم در ساخت مکان‌های عمومی، زمینه‌های مساعدی برای زیست‌پذیری روستایی، در بُعد اجتماعی فراهم آورده است. از این میان، بالاترین میانگین مربوط به شاخص مشارکت مردم در ساخت مکان‌های عمومی با میانگین ۳/۳ و کمترین نیز مربوط به شاخص تمایل به ماندن در روستا با میانگین ۳/۰۶ است (جدول ۶).

جدول ۶. یافته‌های توصیفی مربوط به بُعد اجتماعی زیست‌پذیری

میانگین	شاخص					
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳.۲۴۴۰	۱۶.۷	۲۲.۵	۳۳.۲	۲۳.۶	۴.۰	احساس امنیت فردی
۳.۱۹۱۰	۱۱.۴	۲۴.۴	۳۸.۷	۲۲.۸	۲.۷	امید به آینده
۳.۲۴۹۳	۱۷.۵	۲۲.۵	۳۱.۰	۲۵.۲	۳.۷	توانایی تأمین نیازهای اساسی خانوار
۳.۲۱۲۲	۱۳.۵	۲۳.۱	۳۸.۲	۲۱.۵	۳.۷	رضایت از زندگی
۳.۱۳۷۹	۱۲.۵	۲۲.۳	۳۶.۱	۲۴.۹	۴.۲	کاهش میزان مهاجرت
۳.۱۹۳۶	۱۱.۷	۲۳.۶	۳۹.۸	۲۲.۳	۲.۷	احساس تعلق به اجتماع
۳.۰۶۶۳	۱۱.۷	۲۲.۰	۳۴.۲	۲۵.۵	۶.۶	تمایل به ماندن در روستا
۳.۱۱۴۱	۱۰.۳	۲۴.۷	۳۶.۳	۲۳.۳	۵.۳	رضایت از موقعیت اجتماعی
۳.۲۴۴۰	۱۹.۹	۱۸.۳	۳۴.۲	۲۱.۵	۶.۱	گسترش امکانات فرهنگی و هنری
۳.۲۷۵۹	۱۵.۱	۲۳.۳	۳۸.۲	۲۰.۷	۲.۷	افزایش اجرای سنت‌ها و فرهنگ‌های روستا در مراسم مختلف
۳.۳۰۲۴	۱۷.۵	۲۱.۸	۳۶.۱	۲۲.۸	۱.۹	مشارکت مردم در ساخت مکان‌های عمومی

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰).

همچنین یافته‌های توصیفی به‌دست‌آمده دربارهٔ بعد اقتصادی زیست‌پذیری در ۸ شاخص نشان می‌دهد همهٔ شاخص‌ها به غیر از شاخص رضایت از شغل و کاهش هزینه‌های زندگی در سطح بالاتر از حد متوسط قرار گرفته‌اند. ساکنان مناطق روستایی مورد مطالعه عمدتاً به فعالیت کشاورزی اشتغال دارند؛ بنابراین عوامل متفاوتی چون سودآوری پایین کشاورزی در مقایسه با مشاغل خدماتی و صنعتی، سختی کار بالا، نبود بیمه منجر به رضایت کم افراد از شغل خویش شده است. از سوی دیگر به‌دلیل شرایط تورمی حاکم بر اقتصاد کشور در دههٔ اخیر، هزینه‌های زندگی روستایی به‌شدت تحت تأثیر آن قرار گرفته و در نتیجه با افزایش روبه‌رو شده است. از سوی دیگر بالاترین میانگین مربوط به شاخص ایجاد انگیزه در جهت بهبود وضعیت کار با میانگین ۳/۱۳ است (جدول ۷).

جدول ۷. یافته‌های توصیفی مربوط به بُعد اقتصادی زیست‌پذیری

میانگین	طیف					شاخص
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۰۵۳۱	۷.۷	۲۴.۱	۳۹.۰	۲۴.۱	۵.۰	رضایت از میزان درآمد و پس‌انداز
۲۹۱۷۸	۷.۲	۲۱.۰	۳۸.۲	۲۳.۹	۹.۸	رضایت از شغل
۳۰۲۹۲	۶.۶	۲۴.۱	۴۰.۶	۲۲.۸	۵.۸	رضایت از بهبود دسترسی بهتر به شهر
۲۹۹۴۷	۷.۷	۲۳.۹	۳۶.۳	۲۴.۴	۷.۷	کاهش هزینه‌های زندگی
۳۰۵۸۴	۷.۴	۲۵.۵	۳۸.۲	۲۳.۳	۵.۶	کاهش نابرابری اقتصادی
۳۰۱۱۹۴	۸.۵	۲۶.۵	۳۷.۱	۲۴.۱	۳.۷	افزایش قیمت مسکن و اراضی کشاورزی
۳۰۱۱۶۷	۸.۲	۲۴.۴	۴۰.۶	۲۴.۴	۲.۴	کاهش احساس فقر
۳۰۱۳۲۶	۷.۷	۲۵.۲	۴۲.۴	۲۲.۰	۲.۷	ایجاد انگیزه در جهت بهبود وضعیت کار

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰).

یافته‌های توصیفی به‌دست‌آمده مربوط به بُعد زیست‌محیطی زیست‌پذیری در ۶ شاخص نشان می‌دهد همهٔ شاخص‌ها در سطح بالاتر از حد متوسط قرار گرفته‌اند و بالاترین میانگین مربوط به شاخص جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی با میانگین ۳/۳۵ و کمترین نیز مربوط به شاخص نظافت و پاکیزگی روستا با میانگین ۳/۰۲ است (جدول ۸). در روستاهای مورد مطالعه، دسترسی به مراکز بهداشتی و درمانی مطلوب بوده و منجر به رضایت از خدمات شده است. با اجرای طرح‌های روستایی آب‌های سطحی معابر از طریق کانال و جدول‌کشی به‌صورت بهداشتی دفع می‌شود و همچنین مسیرها و معابر روستایی تعریض و بهسازی شده است؛ اما به‌دلیل محدودیت‌هایی که در تأمین بودجهٔ دهیاری‌ها وجود دارد، امکان نظافت سطح روستا عملاً توسط دهیاری با سختی انجام می‌شود؛ از این رو شاخص نظافت و پاکیزگی روستا کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است.

جدول ۸. یافته‌های توصیفی مربوط به بُعد زیست‌محیطی زیست‌پذیری

میانگین	طیف					شاخص
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۰۱۷۲۴	۱۱.۹	۲۴.۱	۳۶.۳	۲۴.۴	۳.۲	رضایت از مراکز بهداشتی
۳۰۲۵۰۱	۱۸.۰	۲۳.۹	۳۴.۵	۲۲.۳	۱.۳	جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی
۳۰۲۸۱۲	۱۵.۹	۲۶.۵	۲۸.۶	۲۷.۶	۱.۳	کیفیت بهداشت شبکهٔ معابر
۳۰۱۴۳۲	۷.۷	۲۵.۵	۴۱.۴	۲۴.۴	۱.۱	کیفیت مسیرهای عابر پیاده
۳۰۲۱۲	۶.۴	۱۹.۹	۴۳.۲	۳۰.۵	-	نظافت و پاکیزگی روستا
۳۰۱۲۷۳	۶.۹	۲۷.۳	۴۰.۸	۲۱.۵	۳.۴	کیفیت آب آشامیدنی

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰).

یافته‌های توصیفی مربوط به بُعد کالبدی زیست‌پذیری در ۷ شاخص نشان می‌دهد همه شاخص‌ها غیر از شاخص‌های دسترسی به امکانات ورزشی و امکانات مسکن، نظیر حمام و دستشویی بهداشتی، در سطح بالاتر از حد متوسط قرار گرفته‌اند. همچنین بالاترین میانگین مربوط به شاخص کیفیت مسکن از نظر مصالح به‌کاررفته با میانگین ۳/۱۹ و کمترین نیز مربوط به شاخص تجهیزات و امکانات مسکن نظیر حمام و دستشویی بهداشتی در طول سال با میانگین ۲/۹۸ است (جدول ۹). طرح حمایتی اعتبارات نوسازی مسکن که توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در روستاها طی دو دهه اخیر اجرا شده یکی از مهم‌ترین عواملی است که منجر به ارتقای کیفیت مسکن روستایی در منطقه مورد مطالعه شده است؛ با وجود این، بخش زیادی از مسکن روستایی از نظر امکانات بهداشتی دارای نقطه ضعف هستند. همچنین دسترسی ضعیف و در برخی مواقع عدم دسترسی به امکانات ورزشی در مناطق روستایی مورد مطالعه یکی از نقاط ضعف کالبدی بوده که زیست‌پذیری روستایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

جدول ۹. یافته‌های توصیفی مربوط به بُعد کالبدی زیست‌پذیری

میانگین	طیف					شاخص
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲.۹۹۷۳	۷.۴	۱۹.۹	۴۰.۱	۳۰.۲	۲.۴	دسترسی به امکانات ورزشی
۳.۱۹۸۹	۷.۷	۲۸.۱	۴۱.۴	۲۲.۰	۰.۸	کیفیت مسکن از نظر مصالح به‌کاررفته
۲.۹۸۴۱	۵.۸	۲۳.۶	۴۰.۳	۲۳.۶	۶.۶	امکانات مسکن نظیر حمام و دستشویی بهداشتی
۳.۰۵۰۴	۸.۸	۲۱.۸	۳۹.۰	۲۶.۸	۳.۷	توانایی تهیه مسکن
۳.۰۹۰۲	۸.۲	۲۴.۴	۴۰.۱	۲۲.۸	۴.۵	رضایت از دید و منظر روستا
۳.۱۰۸۸	۸.۵	۲۳.۳	۴۱.۱	۲۴.۷	۲.۴	دسترسی به پارک و فضای سبز
۳.۱۸۵۷	۸.۲	۲۳.۶	۴۱.۴	۲۶.۸	۰	ایجاد سامانه تخلیه فاضلاب جمع‌آوری و دفع زباله

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

در ادامه تحقیق و در جهت بررسی وضعیت توسعه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. بر این مبنا مطلوبیت عددی مورد آزمون با توجه به جمع‌آوری داده‌ها به صورت طیف لیکرت، عدد ۳ در نظر گرفته شده است. یافته‌های به دست آمده از آزمون مذکور نشان می‌دهد، آماره تی به دست آمده برای ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی بالاتر از حد متوسط و به صورت مثبت است. به طوری که شاخص توسعه کالبدی با میانگین ۳/۷۵ در مرتبه اول و توسعه اقتصادی با میانگین ۳/۳۳ در مرتبه آخر از نظر مطلوبیت قرار دارد؛ بنابراین می‌توان گفت از نظر پاسخگویان فعالیت گردشگری در روستاهای مورد مطالعه دارای وضعیت متوسط رو به بالا است. همچنین همه شاخص‌ها در سطح ۰/۰۱ دارای تفاوت معناداری هستند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. بررسی وضعیت پایداری گردشگری در محدوده مورد مطالعه

مطلوبیت عددی مورد آزمون - ۳						میانگین	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	ابعاد
پایین تر	بالاتر	مطلوب	مطلوب	مطلوب	مطلوب							
۰/۳۳۴۷	۰/۱۴۷۵	۰/۳۳۴۷	۰/۰۰۱	۳۳۳	۵/۲۷۸	۳/۳۳۴۷	اقتصادی					
۰/۳۶۳۳	۰/۳۵۰۴	۰/۳۶۳۳	۰/۰۰۰		۱۴/۹۵۶	۳/۳۶۳۳	اجتماعی					
۰/۷۵۳۶	۰/۵۷۲۳	۰/۷۵۳۶	۰/۰۰۰		۱۶/۱۲۹	۳/۷۵۳۶	کالبدی					
۰/۴۲۱۴	۰/۳۴۶۳	۰/۴۲۱۴	۰/۰۰۰		۷/۲۵۸	۳/۴۲۱۴	زیست‌محیطی					

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

درجهت تحلیل اثرات ابعاد توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه از آزمون رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است، به طوری که زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه به‌عنوان متغیر وابسته و ابعاد چهارگانه توسعه گردشگری به‌عنوان متغیر مستقل در مدل رگرسیونی در نظر گرفته شده است. مدل برازش رگرسیونی نشان می‌دهد حدود ۶۹ درصد تأثیر مثبت در زیست‌پذیری روستایی در منطقه مورد مطالعه در نتیجه شاخص‌های توسعه گردشگری بوده است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. تحلیل واریانس اثرات ابعاد گردشگری پایدار در زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه

R	ضریب تعیین	ضریب تعیین صحیح شده
۰/۸۴۱	۰/۶۸۵	۰/۲۲۸

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

همچنین نتایج حاصل از تحلیل واریانس نشان می‌دهد که همه شاخص‌های چهارگانه توسعه گردشگری (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی) در حد ۰/۰۱ تفاوت معناداری دارند (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین ابعاد توسعه گردشگری در زیست‌پذیری روستایی مورد مطالعه

مؤلفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آماره آزمون	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۸/۶۵۲	۴	۲/۱۶۳	۱۵/۶۸۹	۰۰۰/۰
باقیمانده	۲۶/۸۸۶	۳۲۹	۱۳۸		
کل	۳۵/۵۳۹	۳۳۳			

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

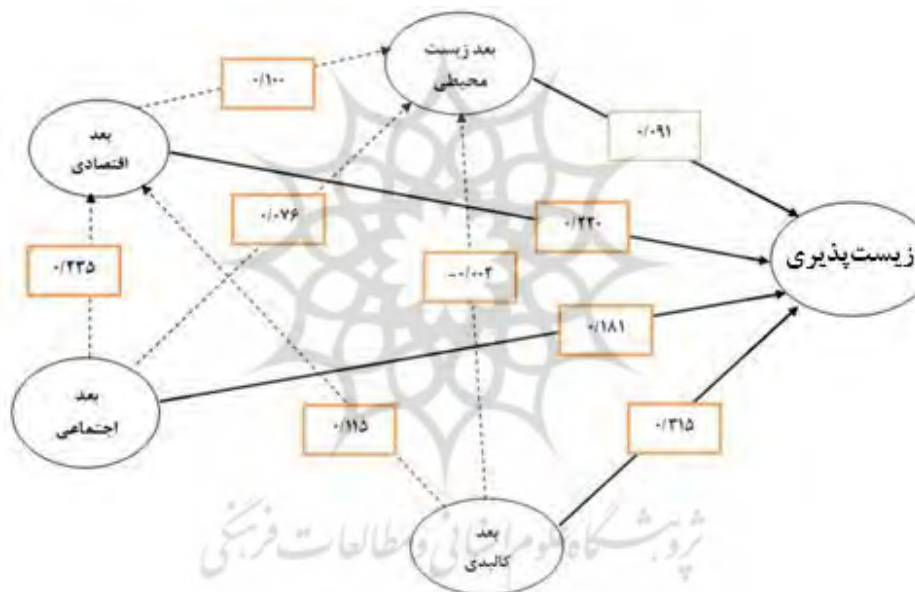
براساس اطلاعات جدول ۱۳ مقادیر ضرایب بتا نشان می‌دهد که یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیرهای تأثیرگذار در توسعه گردشگری در منطقه مورد مطالعه از قبیل بُعد اجتماعی، کالبدی، اقتصادی و زیست محیطی به ترتیب به اندازه ۰/۱۸۱، ۰/۳۱۵، ۰/۲۲۰ و ۰/۰۹۱ تأثیر مثبت در زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه داشته است؛ بنابراین می‌توان گفت افزایش سهولت دسترسی به روستا از طریق بهبود معابر اصلی و فرعی، ارائه خدمات اسکان و حمل‌ونقل و فرآورده‌های محلی، بهره‌برداری از ظرفیت‌های طبیعی موجود در روستا در غالب بُعد کالبدی توسعه گردشگری بیشترین تأثیر مثبت را در زیست‌پذیری روستاهای گردشگری داشته است. همچنین بُعد زیست محیطی توسعه گردشگری به دلیل ضعف در بهداشت معابر و آلودگی محیط روستا از نظر پاسخگویان کمترین تأثیر مثبت را در زیست‌پذیری روستایی داشته است.

جدول ۱۳. ضرایب شدت روابط میان ابعاد گردشگری پایدار در زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه

متغیر تأثیرگذار	ضریب غیراستاندارد		ضریب استاندارد Beta	آماره آزمون T	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد			
عدد ثابت	۰/۶۳۷	۰/۲۲۲	-	۲/۸۶۹	۰/۰۰۵
بُعد اجتماعی	۰/۲۲۲	۰/۰۷۸	۰/۱۸۱	۲/۸۶۶	۰/۰۰۵
بُعد کالبدی	۰/۲۳۸	۰/۰۴۸	۰/۳۱۵	۴/۹۹۳	۰/۰۰۰
بُعد اقتصادی	۰/۲۱۳	۰/۰۶۳	۰/۲۲۰	۳/۴۰۳	۰/۰۰۱
بُعد زیست محیطی	۰/۰۴۸	۰/۰۳۴	۰/۰۹۱	۱/۴۱۱	۰/۱۶۰

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

بعد از تعیین روابط میان شاخص‌های توسعه گردشگری و زیست‌پذیری روستایی، به بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم شاخص‌های توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستایی با استفاده از مدل تحلیل مسیر، در قالب شکل ۵ و جدول ۱۴ پرداخته می‌شود. یافته‌های تحلیل مسیر نشان می‌دهد، بیشترین اثرات ابعاد توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مربوط به بُعد کالبدی با ضریب تأثیر کل ۰/۳۲۱ و پس از آن بُعد اقتصادی با ضریب تأثیر کل ۰/۲۲۹ است و در مقابل کمترین تأثیر مربوط به بُعد زیست‌محیطی با ضریب تأثیر کل ۰/۰۹۱ است. این امر به روشنی نشان می‌دهد که در برنامه‌ها و طرح‌های اجرا شده در روستاهای گردشگری، همچنان توجه مسئولان و مردم محلی به زیرساخت‌های فیزیکی و کالبدی معطوف است و کمتر به جنبه زیست‌محیطی توجه شده است. در حالی که توجه به بُعد زیست‌محیطی بیش از سایر ابعاد به پایداری فعالیت گردشگری و به دنبال آن توسعه پایداری روستایی خواهد انجامید.

شکل ۵. تحلیل مسیر اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

جدول ۱۴. میزان و نوع تأثیر هر یک از ابعاد گردشگری پایدار بر زیست‌پذیری روستایی

ابعاد	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم	کل	رتبه اثر
اقتصادی	۰/۲۲۰	۰/۰۰۹۱	۰/۲۲۹	۲
اجتماعی	۰/۱۸۱	۰/۰۰۹۰	۰/۱۹۰	۳
کالبدی	۰/۳۱۵	۰/۰۰۶۴	۰/۳۲۱	۱
زیست‌محیطی	۰/۰۹۱	-	۰/۰۹۱	۴

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

به منظور تعیین سطح زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه، به دلیل فرض نابرابری وزن شاخص‌ها در آن، از مدل تاپسیس استفاده می‌شود. برای این کار ابتدا ماتریس اولیه با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه و نتایج آزمون کروسکال‌والیس به دست آمد. سپس اقدام به برآورد وزن هر یک از شاخص‌های زیست‌پذیری از طریق نظرسنجی از خبرگان شد که نتایج آن در جدول ۱۵ نمایش داده شده است. در ادامه پس از طی مراحل پنج‌گانه مدل تاپسیس، در نهایت به رتبه‌بندی روستاها انجامید (جدول ۱۶).

مرحله اول: نرمالایزه کردن ماتریس تصمیم (رابطه ۱)؛

مرحله دوم: وزن‌دهی به ماتریس نرمالایزه شده؛

مرحله سوم: تعیین ایده‌آل‌های مثبت و منفی (رابطه ۲ و ۳)؛

مرحله چهارم: برآورد میزان فاصله اقلیدسی هر گزینه از ایده‌آل مثبت و منفی (رابطه ۴ و ۵)؛

مرحله پنجم: تعیین میزان نزدیکی هر گزینه به راه حل ایده‌آل و رتبه‌بندی گزینه‌ها (رابطه ۶).

$$r_{ij} = \frac{X_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}} \quad (1)$$

$$A^* = \left\{ \left(\max v_{ij} \mid i \in j \right), \left(\min v_{ij} \mid i \in j' \right) \mid i = 1, 2, \dots, m \right\} = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_j^*, \dots, v_n^*\} \quad (2)$$

$$A^- = \left\{ \left(\max v_{ij} \mid i \in j \right), \left(\min v_{ij} \mid i \in j' \right) \mid i = 1, 2, \dots, m \right\} = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_j^-, \dots, v_n^-\} \quad (3)$$

$$S_{j^*} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2} \quad (4)$$

$$S_{j^-} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2} \quad (5)$$

$$C_{i^*} = \frac{S_{i^-}}{S_{i^*} + S_{i^-}} \quad (6)$$

جدول ۱۵. ماتریس اولیه مورد استفاده در مدل تاپسیس به همراه اوزان شاخص‌ها

نام روستا	رفاه اقتصادی	دارایی	اشتغال و درآمد	مسکن	امکان‌های کالبدی دسترسی به	هویت روستا	تعلق مکانی	رفاه اجتماعی	امکان‌های زیستی	آگاهی روستائیان مشارکت و
شیت	۳.۰۵	۳.۱۳	۳.۲۴	۳.۲۲	۳.۲۴	۳.۲۹	۳.۲۵	۳.۳۰	۳.۰۰	۳.۲۴
ولیدر	۲.۷۴	۳.۲۹	۳.۳۷	۳.۱۴	۳.۴۲	۳.۲۲	۳.۶۲	۳.۴۰	۲.۷۲	۳.۷۰
زاچکان	۳.۱۱	۳.۴۰	۳.۴۳	۲.۸۹	۳.۲۳	۳.۲۳	۳.۵۶	۲.۹۴	۲.۴۴	۳.۲۷
سانسبز	۴.۱۶	۴.۵۰	۴.۱۶	۴.۱۶	۳.۶۶	۳.۸۳	۴.۳۳	۴.۳۳	۳.۸۳	۳.۵۰
الزین	۳.۹۳	۴.۰۰	۳.۹۳	۳.۹۳	۳.۶۶	۳.۸۰	۳.۸۰	۳.۶۰	۳.۶۰	۳.۶۶
دستجرده	۲.۲۳	۲.۴۶	۲.۹۲	۳.۶۱	۳.۸۴	۴.۱۵	۳.۸۴	۳.۶۹	۳.۷۶	۴.۱۵
کردآباد	۲.۶۹	۲.۶۱	۲.۱۵	۲.۳۸	۲.۷۶	۴.۰۷	۴.۸۴	۳.۶۱	۳.۸۴	۳.۸۴
هزاررود	۳.۰۰	۳.۲۰	۳.۰۰	۲.۸۰	۳.۸۰	۲.۶۰	۳.۲۰	۴.۴۰	۳.۰۰	۴.۴۰
تشویر	۱.۵۷	۳.۲۸	۳.۴۲	۳.۸۵	۴.۰۰	۳.۲۸	۳.۰۰	۴.۰۰	۳.۸۵	۴.۱۴
دهبهار	۳.۰۰	۳.۰۰	۳.۱۰	۳.۰۰	۳.۵۰	۲.۸۰	۳.۴۰	۳.۲۰	۲.۴۰	۳.۵۰
وزن	۰.۰۹۸	۰.۱۵۰	۰.۱۳۱	۰.۰۷۵	۰.۱۴۰	۰.۰۸۵	۰.۰۹۰	۰.۱۰۴	۰.۰۶۱	۰.۰۶۶

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

به‌طور کلی روستای سانسبز با ضریب اولویت ۰/۸۶۴ دارای رتبه اول و پس از آن روستای الزین با ضریب اولویت ۰/۷۴۲ رتبه دوم از نظر زیست‌پذیری را به خود اختصاص داده‌اند. درحقیقت این دو روستا از نظر شاخص‌های چهارگانه مورد نظر تحقیق (اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی) دارای قابلیت‌های زیستی بالایی بوده و به اصلاح زیست‌پذیر هستند. همچنین با توجه به نقش گردشگری در زیست‌پذیری روستاهای مورد نظر، می‌توان گفت در روستاهای مذکور فعالیت گردشگری توسعه مطلوبی داشته و منجر به ارتقای زیست‌پذیری آنان شده است. در مقابل روستاهای دهبهار (۰/۳۸۵) و کردآباد (۰/۳۵۲) به ترتیب دارای رتبه نهم و دهم از نظر زیست‌پذیری هستند (جدول ۱۶)؛ بنابراین توسعه گردشگری در آنها مطلوب نبوده یا در سطح پایینی از مطلوبیت قرار دارد؛ بنابراین این روستاها دارای مشکلاتی در زمینه شرایط زندگی و امکانات مورد نیاز در جهت ادامه زندگی ساکنان هستند و درحقیقت از نظر زیست‌پذیری نسبتاً در سطح ضعیفی قرار دارند.

جدول ۱۶. رتبه‌بندی روستاهای گردشگری به لحاظ زیست‌پذیری با استفاده از مدل TOPSIS

رتبه روستا	C_i^* (ضریب اولویت)	فاصله از ایده‌آل		روستا
		S_i^-	S_i^+	
۷	۰.۴۲۸	۰.۰۴۶	۰.۰۶۲	شیت
۶	۰.۴۵۳	۰.۰۴۸	۰.۰۵۸	ولیدر
۵	۰.۴۵۷	۰.۰۵۱	۰.۰۶۰	زاچکان
۱	۰.۸۶۴	۰.۰۹۸	۰.۰۱۵	سانسبز
۲	۰.۷۴۲	۰.۰۸۲	۰.۰۲۹	الزین
۸	۰.۴۰۷	۰.۰۵۰	۰.۰۷۳	دستجرده
۱۰	۰.۳۵۲	۰.۰۴۵	۰.۰۸۳	کردآباد
۳	۰.۴۶۵	۰.۰۵۴	۰.۰۶۲	هزاررود
۴	۰.۴۶۲	۰.۰۵۷	۰.۰۶۷	تشویر
۹	۰.۳۸۵	۰.۰۴۲	۰.۰۶۷	دهبهار

(منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰)

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

ماندگاری جمعیت در مناطق روستایی در راستای حفظ تعادل فضایی در توزیع جمعیت و همچنین توسعه یکپارچه فضایی به‌عنوان هدفی ایده‌آل از سوی برنامه‌ریزان و نظریه‌پردازان توسعه مطرح بوده است. در این راستا زیست‌پذیر بودن مناطق روستایی شرط اول و عاملی با اهمیت است؛ بنابراین ارتقای شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی به‌منظور زیست‌پذیر کردن روستاها راه‌حلی کاربردی برای برطرف کردن بسیاری از چالش‌های توسعه روستایی به حساب می‌آید. توسعه گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی در احیا و بازسازی اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی در نواحی روستایی بوده و در این راستا منجر به بهبود زیست‌پذیری در این نواحی می‌شود. به عبارتی با توسعه فعالیت گردشگری در مناطق روستایی، زمینه‌های مناسبی در جهت ارتقای زیست‌پذیری روستاها فراهم می‌شود. به‌طوری‌که بررسی‌های اثرات ابعاد توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه نشان می‌دهد حدود ۶۹ درصد تأثیر مثبت در زیست‌پذیری روستایی در نتیجه شاخص‌های توسعه گردشگری بوده است. همچنین بررسی وضعیت زیست‌پذیری روستاهای هدف گردشگری شهرستان طارم نشان می‌دهد در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی اکثریت شاخص‌های مورد مطالعه دارای میانگین بالاتر از حد متوسط، یعنی عدد ۳ قرار گرفته‌اند؛ بنابراین روستاهای مورد مطالعه از نظر زیست‌پذیری در حد متوسط روبه بالا قرار دارند. در ادامه بررسی‌های وضعیت توسعه گردشگری نشان داد که آماره‌تی به‌دست‌آمده برای ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی بالاتر از حد متوسط و به‌صورت مثبت است؛ بنابراین چنین استنباط می‌شود که توسعه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه دارای وضعیت بالاتر از حد مطلوب است. همچنین از نظر پاسخگویان بیشترین تأثیر متغیر توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری روستایی مربوط به بُعد کالبدی با ضریب تأثیر کل ۰/۳۲۱ است؛ به‌طوری‌که مسئولان محلی و جامعه میزبان برای جذب گردشگر اقدام به برقراری سیستم جمع‌آوری و دفع بهداشتی زباله و فاضلاب، بهسازی مسکن و منظر روستا، ایجاد مرکز ارائه خدمات اقامتی و رفاهی برای گردشگران و بهسازی شبکه معابر و راه‌های ارتباطی کرده‌اند. در مرتبه دوم بُعد اقتصادی با ضریب تأثیر کل ۰/۲۲۹ قرار دارد. در این بخش توسعه گردشگری منجر به ایجاد انگیزه برای بهبود وضعیت کار در میان جوامع محلی شده و با زمینه‌سازی تنوع معیشتی در سطح روستا، باعث کاهش احساس فقر، کاهش نابرابری اقتصادی و افزایش درآمد و پس‌انداز شده است. همچنین با توسعه گردشگری و به‌دنبال توسعه کالبدی روستاها، قیمت اراضی با کاربری مسکونی و خدماتی و کشاورزی افزایش یافته و به‌نوعی باعث افزایش چشمگیر سرمایه مردم محلی شده است. در مرتبه سوم بُعد اجتماعی با ضریب تأثیر کل ۰/۱۹ قرار دارد که در این قسمت توسعه گردشگری روستایی باعث افزایش امید به زندگی، افزایش تعلق مکانی و در نتیجه کاهش مهاجرت از روستا، گسترش همکاری‌های اجتماعی و مشارکت در ساخت اماکن عمومی در راستای جذب گردشگر، گسترش امکانات فرهنگی و هنری در سطح روستا و اجرای سنت‌ها و آداب و رسوم محلی در مناسب‌های خاص همچون جشنواره گیلان روستای شیت شده است. در نهایت کمترین تأثیر مربوط به بُعد زیست‌محیطی در مقایسه با ابعاد دیگر با ضریب تأثیر کل ۰/۰۹۱ است. در این بخش نیز توسعه گردشگری و ورود گردشگران باعث تلاش جامعه محلی در راستای ارتقای نظافت و پاکیزگی معابر و محیط اطراف روستا شده است تا منظره خوشایندی از مقصد در مقابل چشمان گردشگران به نمایش بگذارد. همچنین باعث افزایش آگاهی مردم محلی در راستای اهمیت مراتع و باغات و فضای سبز روستا شده و تلاش در راستای حفاظت از آن‌ها را به‌دنبال داشته است. به‌طور کلی نتایج مربوط به تأثیرات

مثبت گردشگری بر ابعاد چهارگانه زیست‌پذیری که ذکر شد، در راستای تحقیقات زوتو^۱ و همکاران (۲۰۱۳)، اولنبرگ^۲ (۲۰۰۶)، متیو و سریش^۳ (۲۰۱۷)، عینالی و همکاران (۱۳۹۷)، بیگدلی و همکاران (۱۳۹۷)، علیائی (۱۳۹۹)، کریمی کندزی (۱۴۰۰) بوده و تأییدی بر نتایج تحقیقات آنها است. همچنین در ادامه می‌توان گفت روستاهای سانسیز و الزین در رتبه ممتاز از نظر زیست‌پذیری به دلیل برخورداری از رفاه اقتصادی، دارایی ساکنان، اشتغال و درآمد مردم محلی، مسکن مناسب، دسترسی به امکانات کالبدی، حفظ هویت روستا، تعلق مکانی اهالی، رفاه اجتماعی، امکانات زیستی موجود و مشارکت و آگاهی اهالی در مسائل روستا قرار دارند که در نتیجه، توسعه گردشگری ایجاد یا تقویت شده است. در مقابل روستاهای دهبار و کردآباد دارای رتبه نامطلوبی از نظر زیست‌پذیری هستند؛ بنابراین توسعه گردشگری در آنها مطلوب نبوده یا در سطح پایینی از مطلوبیت قرار دارد؛ بنابراین این روستاها دارای مشکلاتی در زمینه شرایط زندگی و امکانات مورد نیاز در جهت ادامه زندگی ساکنان هستند و درحقیقت از نظر زیست‌پذیری نسبتاً در سطح ضعیفی قرار دارند. به منظور ارتقای شاخص‌های زیست‌پذیری با استفاده از فعالیت گردشگری پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- توجه به شاخص‌های زیست‌پذیری روستایی و سیاست‌گذاری در راستای ارتقای آنان توسط مسئولان.
- با توجه به زیست‌پذیری پایین روستاهای دهبار و کردآباد پیشنهاد می‌شود شاخص‌های توسعه گردشگری در آنها مورد توجه قرار گیرد تا زمینه ارتقای زیست‌پذیری فراهم شود.
- حمایت و ترویج تنوع معیشتی جامعه محلی از طریق گردشگری در راستای کاهش فشار بر منابع طبیعی و ارتقای شاخص‌های زیست‌محیطی

منابع

اکبری، محمدرضا؛ صرافی، مظفر؛ رضویان، محمدتقی؛ طالبیان، محمدحسین. (۱۳۹۹)، تأثیرات زیست‌پذیری خیابان بر پایداری گردشگری شهری مورد مطالعه خیابان ولیعصر، فصلنامه گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، دوره نهم، شماره ۳، صص ۶۱-۷۱.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/4014213990305.pdf>

امیری، دنیا؛ جانباز قبادی، غلامرضا. (۱۳۹۵). سنجش و ارزیابی نقش گردشگری در زیست‌پذیری اجتماعی فرهنگی مطالعه موردی شهر نور، سومین کنفرانس بین‌المللی علوم و مهندسی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا،

<https://civilica.com/doc/491920>

ایراندوست، کیومرث؛ عیسی‌لو، اصغر؛ شاهمرادی، بهزاد. (۱۳۹۲). شاخص‌های زیست‌پذیری در محیط‌های شهری (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر قم)، اقتصاد و مدیریت شهری، انجمن علمی اقتصاد مدیریت شهری، دوره چهاردهم، شماره ۱۳، صص ۱۰۱-۱۱۸.

<http://ensani.ir/fa/article/download/354587>

ایمانی، بهرام؛ یاری، ارسطو؛ اسدپور، زهره. (۱۳۹۸). بررسی اثرات گردشگری روستایی بر کیفیت زندگی (مطالعه موردی: روستای کریک شهرستان دنا)، جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، موسسه آموزش عالی قشم، دوره نهم، شماره ۳، صص ۳۲۱-۳۳۴.

http://www.jgeoqeshm.ir/article_92772_eba56b430e2dbfd7b2d952fb3c73aa22.pdf

¹ Zoto

² Ollenburg

³ Mathew & Sreejesh

بوذرجمهری، خدیجه؛ اسماعیلی، آسیه؛ رومیانی، احمد. (۱۳۹۶). نقش دانش بومی روستاییان در زیست‌پذیری مناطق روستایی: نمونه مطالعه روستاهای دوین و توکور شهرستان شیروان، جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دوره هفتم، شماره ۲۴، صص ۹۳-۱۱۰.

<http://ensani.ir/fa/article/download/377556>

بیگدلی، اعظم؛ عینالی، جمشید؛ رابط، علیرضا؛ عباسی، فریبا. (۱۳۹۷). ارزیابی اثرات گردشگری خانه‌های دوم بر کیفیت زندگی ساکنان دائمی مطالعه موردی: دهستان سعیدآباد، شهرستان ایجرود، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، دوره سیزدهم، شماره ۱، صص ۱۹۹-۲۱۶.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/6005013974212.pdf>

خراسانی، محمدامین؛ رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۲). سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های زیست‌پذیری در سکونتگاه‌های روستایی پیرامون شهری (بررسی موردی: شهرستان ورامین)، توسعه محلی (شهری-روستایی)، دانشگاه تهران، دوره پنجم، شماره ۱، صص ۸۹-۱۱۰.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/4012813920104.pdf>

رضوانی، محمدرضا؛ بدری، سیدعلی؛ ترابی، ذبیح‌اله؛ ملکان، احمد؛ عسگری، علی. (۱۳۹۵). ارزیابی توسعه پایدار گردشگری در مناطق روستایی حاشیه کلان‌شهر تهران (مورد مطالعه: روستای آهار)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دانشگاه تهران، سال هفتم، شماره ۲، صص ۲۸۶-۲۹۹.

<http://ensani.ir/fa/article/download/362253>

رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ لطفی مهرنویه، حبیب؛ پورطاهری، مهدی؛ طالبی فرد، رضا. (۱۳۹۷). نقش مقاوم‌سازی مسکن روستایی در زیست‌پذیری روستاها (مطالعه موردی: دهستان مهرنویه)، مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، دوره سیزدهم، شماره ۳، صص ۵۴۳-۵۵۶.

http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_545182_9335e64bbf1acd27913ac35a7c7e74e7.pdf

زنگی‌شاه، کامران؛ استعلاجی، علیرضا؛ فلاح‌تبار، نصرالله. (۱۳۹۷). تبیین زیست‌پذیری روستاهای منطقه کلان‌شهر تهران (مورد مطالعه: شهرستان ورامین)، فصلنامه انجمن جغرافیای ایران، انجمن جغرافیایی ایران، دوره شانزدهم، شماره ۵۸، صص ۲۱۴-۲۳۹.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/40813975801.pdf>

سجاسی قیداری، حمدالله؛ صادقلو، طاهره؛ محمودی، حمیده. (۱۳۹۸). رتبه‌بندی روستاها براساس شاخص‌های زیست‌پذیری مطالعه موردی دهستان نظام‌آباد شهرستان آزادشهر، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دانشگاه تهران، دوره ۵۱، شماره ۱، صص ۱۲۹-۱۴۴.

<http://ensani.ir/fa/article/download/402851>

صادقلو، طاهره؛ سجاسی قیداری، حمدالله. (۱۳۹۳). بررسی رابطه زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی بر تاب‌آوری روستاییان در برابر مخاطرات طبیعی نواحی روستایی دهستان مراوه تپه و پالیزان، فصلنامه مدیریت بحران، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، شماره ۶، صص ۳۶-۴۸.

http://www.joem.ir/article_12750_8c62fd630c57a1c54b33829162068d75.pdf

ضیاء‌آبادی، مریم؛ زارع مهرجردی، محمدرضا؛ جلائی، عبدالمجید؛ مهربانی بشرآبادی، حسین. (۱۳۹۵). گردشگری پایدار با استفاده از شاخص ترکیبی پایداری و مدل برنامه‌ریزی ریاضی، نظریه‌های کاربردی اقتصاد، دانشگاه تبریز، دوره سوم، شماره ۲، صص ۷۷-۱۰۰.

علیائی، محمدصادق. (۱۳۹۹). تحلیل نقش گردشگری روستایی در توسعه سکونتگاه‌های روستایی پایدار. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، دوره پانزدهم، شماره ۴، صص ۱۳۵۸-۱۳۴۵.

https://eco.j.tabrizu.ac.ir/article_4997_f223b5390cde51afd0259443c1ce8d17.pdf

عنابستانی، علی اکبر؛ محمودی، حمیده. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر گردشگری مذهبی بر ارتقای کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: حوزه نفوذ گردشگاهی شهر مشهد)، مجله برنامه‌ریزی توسعه گردشگری، دانشگاه مازندران، دوره پنجم، شماره ۱۸، صص ۹۷-۱۱۸.

http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1376_f4d8aa5c61a56198f54a42e42cc6878c.pdf

عینالی، جمشید؛ فراهانی، حسین؛ چراغی، مهدی؛ عباسی، فریبا. (۱۳۹۷)، ارزیابی نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار جوامع محلی مورد مطالعه روستاهای هدف گردشگری استان زنجان، گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، دوره هفتم، شماره ۲، صص ۱۷۱-۱۹۳.

http://www.itsairanj.ir/article_69467_73bc6ce66cfc778778e379841ed8ca6d.pdf

عینالی، جمشید؛ قاسملو، حسن. (۱۳۹۷). ارزیابی نقش سرمایه‌های اجتماعی در توسعه پایدار روستایی با تأکید بر زیست‌پذیری مورد مطالعه دهستان چاپپاره بالا-زنجان، جغرافیا و روابط انسانی، آئیز عزمی، دوره اول، شماره ۲، صص ۲۲۰-۲۳۹.

https://www.gahr.ir/article_70717_5ee5a318aa0a0290dfce14b69be36f47.pdf

قاسمی، مریم. (۱۳۹۸). نقش گردشگری بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی مقاصد گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهرستان مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دانشگاه فردوسی مشهد، دوره هفدهم، شماره ۱، صص ۵۳-۸۹.

https://jgrd.um.ac.ir/article_33257_34d57c4afe1accbf36b43bce215afae6.pdf

قدیری معصوم، مجتبی؛ استعلاجی، علیرضا؛ پازوکی، معصومه. (۱۳۸۹). گردشگری پایدار (روستایی و عشایری)، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

کریمی کندزی، ساجده. (۱۴۰۰). بررسی میزان تأثیرپذیری کیفیت زندگی روستاییان شهرستان نطنز از محصول گردشگری روستایی-کشاورزی، راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، دوره هشتم، شماره ۱۵، صص ۸۹-۹۹.

<https://jea.sanru.ac.ir/article-1-256-fa.pdf>

محمدی، سعدی؛ هوشنگی، همین. (۱۳۹۷). تحلیلی بر نقش بازارچه‌های مرزی در زیست‌پذیری نواحی روستایی موردشناسی: دهستان های خاوومیرآباد و دزلی در غرب استان کردستان، جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای، دانشگاه سیستان و بلوچستان، شماره ۲۸، صص ۶۹-۹۰.

<http://ensani.ir/fa/article/download/389536>

منظم اسماعیل پور، علی؛ شاهرودی، حدیث؛ رومیانی، احمد؛ چهارزی، الیاس. (۱۳۹۷). اولویت‌بندی مناطق روستایی براساس شاخص‌های زیست‌پذیری روستایی (مطالعه موردی: بخش زاغه، شهرستان خرم‌آباد) مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، دوره سیزدهم، شماره ۴، صص ۹۷۱-۹۸۸.

<https://www.sid.ir/FileServer/JF/6005013974510.pdf>

Alavizadeh, S. A. M., Kiumars, S., Ebrahimi, E. & Alipour, M. (2019). Analysis of livability of rural settlements (Case study: Villages of Kashmar County). Journal of Research & Rural Planning, 8(2), 97-114.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.73136>

Alonso, A. D., & Nyanjom, J. (2016). Tourism, quality of life, and residents of a rural town. Tourism Analysis, 21(6), 617-629.

<http://researchonline.ljmu.ac.uk/id/eprint/3834/5/TA%2021%236%20pp%20617.pdf>

Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. Annals of tourism research, 32(4), 1056-1076.

- https://www.researchgate.net/profile/Kathleen-Andereck/publication/222240098_Residents'_Perceptions_of_Community_Tourism_Impacts/links/5fa2e8e7299bf10f7322c5e8/Residents-Perceptions-of-Community-Tourism-Impacts.pdf
- Appleyard, B., Ferrell, C. E., Carroll, M. A., & Taecker, M. (2014). Toward livability ethics: A framework to guide planning, design, and engineering decisions. *Transportation Research Record*, 2403(1), 62-71.
- <https://doi.org/10.3141%2F2403-08>
- Balaban, O. (2012). The negative effects of construction boom on urban planning and environment in Turkey: Unraveling the role of the public sector. *Habitat International*, 36(1), 26-35.
- <https://www.academia.edu/download/50657233/j.habitatint.2011.05.00320161201-9461-1pn5orl.pdf>
- Brunt, P., & Courtney, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. *Annals of Tourism Research*, 26, 493-515.
- [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(99\)00003-1](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(99)00003-1)
- <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1043.1166&rep=rep1&type=pdf>
- Carmichael, B. A. (2006). Linking quality tourism experiences, residents' quality of life, and quality experiences for tourists. *Quality tourism experiences*, 115-135.
- http://shora.tabriz.ir/Uploads/83/cms/user/File/657/E_Book/Tourism/Quality%20Tourism%20Experiences.pdf#page=138
- Diedrich, A., & García-Buades, E. (2009). Local perceptions of tourism as indicators of destination decline. *Tourism Management*, 30, 512-521.
- <https://www.academia.edu/download/46535725/j.tourman.2008.10.00920160616-12024-60exxx.pdf>
- Dwyer, L., Edwards D., Mistilis N., Roman C., and Scott N. (2009). Destination and enterprise management for a tourism future". *Tourism Management*, Vol. 30, No. 2, pp. 63-74/
- <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/7714/1/2007000068.pdf>
- Faiz, A., Faiz, A., Wang, W., Bennett, C., (2012). Sustainable rural roads for livelihoods and livability. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 53: 1 - 8.
- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812043169/pdf?md5=bd8358e09dec6916b293c7ecac8a640c&pid=1-s2.0-S1877042812043169-main.pdf>
- Gough, M. Z. (2015). Reconciling livability and sustainability: Conceptual and practical implications for planning. *Journal of Planning Education and Research*, 35(2), 145-160.
- http://www.huduser.gov/portal/sites/default/files/pdf/2015_VCU_Gough_Journal-of-Planning-Education-and-Research.pdf
- Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79-105.
- https://www.academia.edu/download/52936238/s0160-7383_2801_2900028-720170502-5855-zf8npb.pdf
- Haley, A. J., Snaith, T., & Miller, G. (2005). The social impacts of tourism: A case study of bath, UK. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 647-668.
- https://openresearch.surrey.ac.uk/view/delivery/44SUR_INST/12138819190002346/13140460940002346
- Huh, C., & Vogt, C. A. (2008). Changes in residents' attitudes toward tourism over time: A cohort analytical approach. *Journal of Travel Research*, 46(4), 446-455.
- <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1026.9421&rep=rep1&type=pdf>
- Jome'epour, M., Motiee Langerudi, S. H., Hajihosseini, S. & Salami Beirami, A. (2018). A survey of the environmental effects on the livability of rural areas (Case study: Villages of Buin Zahra County). *Journal of Research & Rural Planning*, 7(1), 39-56.
- https://jrrp.um.ac.ir/article/view/53952/article_31117.html

- Juanwen, Y., Quanxin, W., & Jinlong, L. (2012). Understanding indigenous knowledge in sustainable management of natural resources in China: Taking two villages from Guizhou Province as a case. *Forest policy and economics*, 22, 47-52.
<https://ir.nsf.gov.cn/paperDownload/1000008127346.pdf>
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, 36, 527-540.
https://www.academia.edu/download/34968346/Kim_Uysal_and_Sirgy_TM_36_2013.pdf
- Li, Y., Liu, Y., Long, H., Cui, W., (2014). Community-based rural residential land consolidation and allocation can help to revitalize hollowed villages in traditional agricultural areas of China: evidence from Dancheng County, Henan Province. *Land Use Policy* 39, 188–198.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2014.02.016>
- Litman, T. (2011). Sustainability and livability: summary of definitions, goals, objectives, and performance indicators. Victoria Transport Policy Institute, Victoria, British Columbia, Canada.
https://www.vtpi.org/sus_liv.pdf
- Liu, J., Nijkamp, P., Huang, X., & Lin, D. (2017). Urban livability and tourism development in China: Analysis of sustainable development by means of spatial panel data. *Habitat international*, 68, 99-107.
<https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2017.02.005>
- Lowe, M., Whitzman, C., Badland, H., Davern, M., Hes, D., Aye, L., ... & Giles-Corti, W. (2013). Liveable, healthy, sustainable: What are the key indicators for Melbourne neighbourhoods?. Department of Health and Human Services.
https://socialequity.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0006/1979574/Liveability-Indicators-report.pdf
- Marp,(2012), What Is A "Livable" Community and Why Is It Important?, Meeting Older Adults' Mobility Needs 'Transit's Role in Livable Rural Communities.
- Mathew, P. V., & Sreejesh, S. (2017). Impact of responsible tourism on destination sustainability and quality of life of community in tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31, 83-89.
<http://orangerhino.ir/wp-content/uploads/2018/02/Responsible-Tourism.pdf>
- May, A. (1996). *Information Technology in Urban Planning*. Routledge, London.
- Mwesiumo, D., Halfdanarson, J., & Shlopak, M. (2022). Navigating the early stages of a large sustainability-oriented rural tourism development project: Lessons from Træna, Norway. *Tourism Management*, 89, 104456.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517721001758>
- National Association of Regional Councils. (2010). Rural benefits of The Livable Communities Act. Available at:
www.narc.com.
- Ollenburg, C. (2006). Farm tourism in Australia: a family Business and rural studies perspective. Doctor of Philosophy Christian-Albrechts University of Keil (Germany) and Griffith University (Australia).
<https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/366281/02Whole.pdf?sequence=1>
- Peric, M., & Djurkin, J. (2014). Systems thinking and alternative business model for responsible tourist destination. *Kybernetes*, 43(3/4), 480–496.
<https://doi.org/10.1108/K-07-2013-0132>
- Pivcevic, S. (2005) Constraints and opportunities of agro-tourism development in the Republic of Croatia with the special stress on Sinj region. Presentation held at the Sixth International Conference on "Enterprise in Transition" in Bol, Croatia, May 2005.

https://www.academia.edu/download/30023450/275455.full_paper_eitconf_smiljana_pivcevic.pdf

Qu, Y.B., Jiang, G.H., Zhao, Q.L., Ma, W.Q., Zhang, R.J., Yang, Y.T., (2017). Geographic identification, spatial differentiation, and formation mechanism of multifunction of rural settlements: a case study of 804 typical villages in Shandong Province, China. *J. Cleaner Prod.* 166 (11), 1202–1215.

<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.08.120>

Rosentraub. M. S., and Joo M. (2009). Tourism and economic development: Which investments produce gains for regions? *Tourism Management*, Vol. 30, No. 2, pp. 759–770.

<https://www.academia.edu/download/50208251/j.tourman.2008.11.01420161109-12594-zt2rwh.pdf>

Rousseau, G. (2010). FHWA livability overview. Office of human environment, FHWA, Washington DC.

Royo-Vela, M. (2009). Rural-cultural excursion conceptualization: A local tourism marketing management model based on tourist destination image measurement. *Tourism management*, 30(3), 419-428.

<https://www.academia.edu/download/69610012/j.tourman.2008.07.01320210914-31937-d70e87.pdf>

Shamsuddin, S., Abu Hassan, N.R. and Bilyamin, S. F. (2012), Walkable Environment in Increasing the Livability of a City, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 50, 167-178.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812031631/pdf?md5=da53caef4905c21a42bac63ae8cf9994&pid=1-s2.0-S1877042812031631-main.pdf>

Sheng, L., & Tsui, Y. (2009). A General Equilibrium Approach to Tourism and Welfare: the Case of Macao. *Habitat International*, 33(4), 419-424. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2009.01.002>

Sutcliffe, L. F. R., Maier, A. M., Moultrie, J., & Clarkson, P. J. (2009). Development of a framework for assessing sustainability in new product development. In *DS 58-7: Proceedings of ICED 09, the 17th International Conference on Engineering Design*, Vol. 7, Design for X/Design to X, Palo Alto, CA, USA, 24.-27.08. 2009 (pp. 289-300).

<https://www.designsociety.org/download-publication/28789/Development+of+a+framework+for+assessing+sustainability+in+new+product+development>

Vanzerr, M.(2011), Recommendations Memo , Livability and Quality of Life Indicators, recommendations memo , livability and quality of life indicators, at:

https://www.researchgate.net/publication/236144445_Recommendations_Memo_2_Livability_and_Quality_of_Life_Indicators.

Votsi, N.E.P., Mazaris, a.D., Kallimanis, A.S., & Pantis. J.D. (2014). Natural quiet: an additional feature reflecting green tourism development in conservation areas of Greece. *Tourism Management Perspectives*, 11, 10-17.

<https://doi.org/10.1016/j.tmp.2014.02.001>

VTPI. (2010). Community livability: helping to create attractive, safe, cohesive communities. TDM encyclopedia. Victoria Transport Policy Institute, Victoria, Canada.

Wang, S.X., Benjamin, F.Y., (2019). Labor mobility barriers and rural-urban migration in transitional China. *China Econ. Rev.* 53, 211–224.

[10.1016/j.chieco.2018.09.006](https://doi.org/10.1016/j.chieco.2018.09.006)

Wang, Y., Zhu, Y., & Yu, M. (2019). Evaluation and determinants of satisfaction with rural livability in China's less-developed eastern areas: A case study of Xianju County in Zhejiang Province. *Ecological indicators*, 104, 711-722.

<https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2019.05.054>

Woolcock, G. (2009). Measuring up?: assessing the liveability of Australian cities. 4th State of Australian Cities National Conference, 24-27 November 2009, Perth, Australia.

- https://www.researchgate.net/profile/Geoffrey-Woolcock/publication/44001092_Measuring_Up_Assessing_the_Liveability_of_Australian_Cities/links/0deec5164ec5fded60000000/Measuring-Up-Assessing-the-Liveability-of-Australian-Cities.pdf
- Wu, B., Liu, L., Carter, C.J., (2019). Bridging social capital as a resource for rural revitalisation in China? A survey of community connection of university students with home villages. *J. Rural. Stud.*
- <https://nottingham-repository.worktribe.com/index.php/preview/2165815/bridging%20social%20capital.pdf>
- Xu, D., Deng, X., Guo, S., Liu, S., 2019. Labor migration and farmland abandonment in rural China: empirical results and policy implications. *J. Environ. Manag.* 232, 738–750.
- https://www.academia.edu/download/61012637/Labor_migration_and_farmland_abandonment_in_rural_China_Empirical_results_and_policy_implications20191024-33917-kg86w6.pdf
- Yu, C. P., Cole, S. T., & Chancellor, C. (2018). Resident support for tourism development in rural midwestern (USA) communities: Perceived tourism impacts and community quality of life perspective. *Sustainability*, 10(3), 802.
- <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/3/802/pdf>
- Yurui, L., Luyin, Q., Qianyi, W., & Karácsonyi, D. (2020). Towards the evaluation of rural livability in China: Theoretical framework and empirical case study. *Habitat International*, 105, 102241.
- <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2020.102241>
- Zhangmao.(2009), The study on the evaluation index system for rural living standards. *Science development.* (7),56-63.
- Zoto, S., Qirici, E. and Polena, E. (2013), Agrotourism - A Sustainable Development for Rural Area of Korca, *European Academic Research*, VOL. I, ISSUE 2/ MAY 2013, 209-223.
- <https://www.euacademic.org/UploadArticle/15.pdf>

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی